

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI
Katedra nederlandistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**De wederopbouw van Nederland en Tsjechoslowakije:
de verschillende ontwikkeling in de jaren 1945-1948**

**The post-war reconstruction of the Netherlands and
Czechoslovakia: A different development in the years 1945-
1948**

Vedoucí práce: doc. Dr. Wilken Engelbrecht, cand. litt.

Vypracoval: Jakub Koblre

V Olomouci: 2011

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

Ik verklaar dat ik mijn bachelorscriptie zelfstandig heb geschreven en dat ik correct refereer naar alle literatuur- en andere bronnen die ik heb gebruikt.

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své bakalářské práce panu doc. Dr. Wilkenu Engelbrechtovi, cand. litt. Za jeho pomoc při spolupráci a zároveň také za jeho užitečné připomínky k obsahové stránce práce.

Op deze plaats wil ik graag de begeleider van mijn scriptie doc. Dr. Wilken Engelbrecht, cand. litt. bedanken voor zijn behulpzaamheid en nuttige opmerkingen met betrekking tot de inhoud van de scriptie.

INHOUD

OBSAH

Inleiding.....	6
1.Tsjechoslowakije en Nederland in de Tweede Wereldoorlog.....	9
1.1. Tsjechoslowakije	9
1.1.1. De democratische staat	9
1.1.2. De buitenlandse politiek van Tsjechoslowakije voor de WO II.....	9
1.1.3. Het verdrag van München	10
1.1.4. De Tweede Republiek en het einde van Tsjechoslowakije	12
1.1.5. De exilregering.....	14
1.1.6. De aanslag op de Reichsprotektor	15
1.1.7. Het einde van de oorlog en de bevrijding van het land.....	15
1.2. Nederland.....	17
1.2.1. Nederland en de buitenlandse politiek.....	17
1.2.2. De bezetting van het land en de gevechten in Nederland	18
1.2.3. De Duitsers kwamen naar Nederland	20
1.2.4. De illegale kranten in Nederland.....	21
1.2.5. De bevrijding van het land begint	22
1.3. De tweede Wereldoorlog in Nederland en in Tsjechoslowakije.....	24
1.3.1. Tsjechoslowakije.....	25
1.3.2 Nederland.....	26
2. De economische en de nationale situatie in Nederland en Tsjechoslowakije na de Tweede Wereldoorlog.....	27
2.1. Tsjechoslowakije	27
2.1.1. De Duitsers in Tsjechoslowakije.....	27
2.1.2. De geldhervorming.....	29
2.2. Nederland	29
2.2.1. De economische situatie in Nederland.....	29
2.2.2. De geldhervorming.....	30
2.3. Nederland en Tsjechoslowakije.....	30
3.De politieke ontwikkeling en het Marshallplan.....	32
3.1.1.Tsjechoslowakije.....	32

3.1.2. De naoorlogse situatie	32
3.1.3. De politieke ontwikkeling	33
3.1.4. Het Marshallplan	34
3.2. Nederland	35
3.2.1. De politieke ontwikkeling in Nederland	35
3.2.2. Het Marshallplan in Nederland en Indonesië	36
3.3 De politieke ontwikkeling en het Marshallplan in Tjechoslowakije en in Nederland	38
3.3.1. Tsjechoslowakije en de Sovjetinvloed	38
4.1. Wederopbouw in Nederland	40
4.1.1. Nederland	40
4.1.2. Angst voor het communisme	41
4.1.3. Benelux en NAVO	42
4.4 Nederland na de oorlog - samenvatting	43
5. Het einde van de collectieve democratie in Tsjechoslowakije	45
5.1 Tsjechoslowakije	45
5.1.1. De eerste vrije verkiezingen	45
5.1.2. De communistische invloed in het land stijgt	46
5.1.3. Februari 1948	47
5.1.4. Het einde van de democratische systeem in Tsjechoslowakije	49
5.1.5. Tsjechoslowakije - samenvatting	50
Conclusie	51
Závěr	53
Summary	55
Anotace bakalářské práce:	57
Bronnen:	58

INLEIDING

Ik heb dit onderwerp gekozen omdat ik in het algemeen belangstelling voor politicologie en geschiedenis heb. Ik vond het een goed idee om mijn scriptie over de periode na de Tweede Wereldoorlog in Nederland en Tsjechoslowakije te schrijven. Ik denk dat iedereen het met mij eens is dat de Tweede Wereldoorlog een grote waarschuwing voor de mens was. Het aantal slachtoffers en de materiële schade waren enorm.

Toen de oorlog eindigde dachten veel mensen dat er een periode van vrede en voorspoed begon, maar dat was niet in elk land van Europa het geval. In het geval van Nederland en Tsjechoslowakije kunnen we grote verschillen zien omdat het eerste land ‘in het Westen’ en het tweede land ‘in het Oosten’ bleef. Nu heb ik hier termen gebruikt die later typisch voor de verdeling van de wereld waren. Deze termen zijn nog steeds typisch voor Europa en worden in de economie of in de politicologie nog steeds gebruikt, bijvoorbeeld als we over de nieuwe EU-landen spreken. Wie zou denken dat de Tweede Wereldoorlog nog steeds invloed op ons heeft?

In mijn scriptie wil ik graag verschillende aspecten van de Tweede Wereldoorlog beschrijven. Ik wil presenteren waarom deze voor Nederland of Tsjechoslowakije belangrijk waren. Als er sprake is van mijn land van herkomst, weet ik welke situaties voor onze geschiedenis belangrijk waren. In het geval van Nederland is het voor mij niet zo makkelijk omdat we op school niet veel over Nederland leerden, ik hoop dus dat ik de hoofdpunten vind. Het is volgens mij altijd interessant de geschiedenis vanuit een ander perspectief te bekeken.

In het eerste hoofdstuk wil ik de situatie van beide landen in de oorlog beschrijven. Ik heb een beetje schrikt dat ik over iets te veel schrijf en over andere dingen te weinig, maar ik probeer de hoofdpunten samen te vatten. In het geval van Tsjechoslowakije speelde de buitenlandse politiek een grote rol. Dan was het Verdrag van München een groot syndroom van de Tsjechoslowakische natie. Wat of wie heeft de crisis veroorzaakt? Waarom zijn de Tsjechen en Slowaken bang als ze

de naam van de Duitse stad München horen? Hoe zag de bezetting van Tsjechoslowakije door het Derde Rijk uit? Wat was de situatie van president Beneš en zijn regering eerst in Parijs, later in Londen en aan het einde van de oorlog.

In Nederland betekende de bezetting een grote schok omdat het land in de Eerste Wereldoorlog neutraal was. Een vijfdaagse oorlog en een bezetting van Nederland was iets wat niemand verwachtte. Koningin Wilhelmina was als de ‘enige man’ in de regering. Wat zag het in Nederland uit toen het land bezet werd? Hier wil ik kort over de laatste oorlogsmaanden in Nederland en over de bevrijding van het land schrijven.

In het tweede hoofdstuk wil ik graag de economische en nationale situatie in beide landen beschrijven. Hoe werd Tsjechoslowakije vernietigd? Hoe zag de politieke scene na de oorlog uit? Waarom moesten de Duitsers en Hongaren weggaan uit het land? Hoe werd het land na de oorlog gestabiliseerd

In Nederland was de situatie veel slechter. Nu denk ik aan de bevolking die niets te eten hadden. Hoe was het met het eten na de oorlog en hoe werd het land gestabiliseerd? Hoe moesten de winnaars helpen?

In het derde hoofdstuk gaat het over de politieke situatie in Tsjechoslowakije, de regering, president Beneš en het Marshallplan. In ons land begon al een andere periode waarin, geen plaats was voor vrijheid en democratie.

Hoe werd Nederland door het Marshallplan geholpen? Wat was de impact van het Marshallplan op Nederlands-Indië? De situatie met het buurland Duitsland had veel met de economie te maken. Hoe ging het met de stabilisatie van Nederland en geldreform?

In het vierde hoofdstuk wil ik de opbouw van de collectieve democratie in Nederland beschrijven. De macht van de communisten, de wederopbouw van het land en de angst voor het communisme. Waarom was er emigratie uit Nederland in de eerste naoorlogse jaren? Wilden de Nederlanders alleen eigen grond of hadden ze ook angst voor het communisme?

In het vijfde hoofdstuk wil ik weer over mijn land schrijven. Wat was de regering na de eerste naoorlogse verkiezingen? Wat was de rol van Klement Gottwald en Jan Masaryk? In dit hoofdstuk wil ik ook over de communistische putsch en de nieuwe grondwet van het jaar 1948 schrijven.

1. TSJECHOSLOWAKIJE EN NEDERLAND IN DE TWEEDE WERELDOORLOG

1.1. TSJECHOSLOWAKIJE

1.1.1. DE DEMOCRATISCHE STAAT

De politieke positie van Tsjechoslowakije in de jaren dertig was anders dan de positie van andere landen in Centraal-Europa. Tsjechoslowakije was namelijk de enige democratische staat in de regio. In de andere landen zoals Duitsland, Polen en Hongarije voerden de gevolgen van de economische crisis tot autoritaire regimes.

Voor de nieuwe Tsjechoslowaakse Republiek waren de democratische principes zeer belangrijk. Regels die erop wijzen, kunnen we in de grondwet van de Tsjechoslowaakse Republiek van het jaar 1920 vinden. ‘De Februarigrondwet’ (wet nummer 121/1920 Sb.z.) was na de Fluwelen Revolutie in 1989 ook de inspiratie voor de eigentijdse grondwet (wet nummer 1/1993 Sb.). Met de Februariwet werden dus brede rechten voor de Tsjechoslowaakse burgers gegarandeerd. Het was niet van belang welke taal de burgers spraken, welk geloof of welk ras ze hadden: iedereen had dezelfde rechten.¹

1.1.2. DE BUITENLANDSE POLITIEK VAN TSJECHOSLOWAKIJE VOOR DE WO II.

Voor Tsjechoslowakije speelde ook de buitenlandse politiek een belangrijke rol. De oriëntatie van de politici was in die tijden duidelijk. Westerse landen als Frankrijk, Engeland en USA waren de voorbeelden voor de nieuwe republiek. Het meest was de buitenlandse politiek op Frankrijk georiënteerd. De Tsjechoslowaakse politici zagen in die landen ook een garantie voor het nieuwe democratische land. Alles was in orde zolang de politieke situatie in Centraal-Europa relatief stabiel was. Nadat Hitler in 1933 in Duitsland aan de macht was gekomen, overtuigde hij de Westerse landen dat Tsjechoslowakije een serieus probleem voor de vrede in Centraal-Europa

---

¹ Zimek, Ústavní vývoj českého státu

betekende. De Britse politiek van appeasement was niet succesvol. Dat wist men echter pas later.

*'Tsjechoslowakije kwam intussen steeds verder geïsoleerd te staan en bereidde zich militair en mentaal voor op een oorlog met Duitsland. Deze confrontatie was na Hitlers Anschluss van Oostenrijk in maart 1938 zeer dichtbij gekomen. Hitler eiste historische delen van de Tsjechische staat op, de zogenaamde Sudetengebieden, waar zich een Duitse minderheid bevond. De positie van Tsjechoslowakije was uitzichtloos. Engeland liet Praag reeds in april 1938 weten dat in het geval van een Tsjechoslowaakse-Duitse confrontatie het de republiek geen hulp zou bieden. De maritieme mogendheid was überhaupt niet geïnteresseerd in Midden-Europa.'*² Het was treurig dat de positie van Engeland zo was, maar niemand verwachtte dat de andere bondgenoot van Tsjechoslowakije het Engelse voorbeeld zou volgen.

1.1.3. HET VERDRAG VAN MÜNCHEN

Een jaar later bereikte de Sudetencrisis haar hoogtepunt, de Tsjechoslowaakse regering kon de situatie met de Sudetenduitsers niet oplossen. Wat er op 29 september 1938 gebeurde, is tot nu als een van de grootste trauma's van de Tsjechische geschiedenis bekend. Er is sprake van de Conferentie in München. Op deze conferentie werd Tsjechoslowakije door Chamberlain, Daladier, Hitler en Mussolini geslachtofferd. *'De republiek zag zich gedwongen de Sudetenduitse gebieden met militaire vestigingen en al aan Hitler af te staan in ruil voor vrede.'*³ Het verdrag van München was door Mussolini voorgegeven en was eigenlijk het resultaat van Hitlers eisen. Het probleem van de Sudetenduitsers zou worden opgelost. Het Verdrag van München was vanaf 30 september 1938 geldig. De Tsjechoslowaakse diplomaat kon niet aan de sessie deelnemen. Hij moest in een voorkamer wachten en dan werd hem alleen het resultaat gezegd. Daarom zegt men in het Tsjechisch : 'Over ons, zonder ons'.

---

² Renner, Hans: *Tsjechië en Nederland, historische raakvlakken.* p.50

³ Renner, Hans: *Tsjechië en Nederland, historische raakvlakken.* p.51

Tsjechoslowakije verloor dus de Sudetengebieden waar 51 procent of meer Duitsers woonden (de Tsjechoslowaken boden aan Duitsland de gebieden aan waar 75 procent of meer Duitstaligen woonden). Duitsland kreeg echter ook de gebieden die strategisch waren.⁴ Met het verdrag van München hangen ook andere gebieden samen: de gebieden die Hongarije en Polen wilden krijgen. Hongarije kreeg de gebieden in het zuiden van Slowakije en Oekraïne. Die eisen werden op 2 november 1938 in Wenen besproken. Men noemt het de Weense arbitrage. Polen kreeg de gebieden van Těšínsko, Orava en Spiš. Het eerste ligt nu in het noordoosten van Tsjechië, de twee laatste in het noorden van huidig Slowakije. Het doel van dit alles was duidelijk. Voor ‘Tsjechoslowakije’ was het zonnemogelijk het land te verdedigen.

Bron: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mnichovsk%C3%A1_dohoda (22/07/2011)

Tsjechoslowakije verloor dus de Sudetengebieden waar 51 procent of meer Duitsers woonden (door de Tsjechoslowaken werden aan Duitsland de gebieden aangeboden waar 75 procent of meer Duitstaligen woonden). Duitsland kreeg echter ook de gebieden die strategisch waren.⁵ Met het verdrag van München hangen ook andere gebieden samen. Het waren de gebieden die Hongarije en Polen wilden krijgen. Hongarije kreeg de gebieden in het zuiden van Slowakije en de Oekraïne. Die eisen werden op 2 november 1938 in Wenen besproken. Men noemt het de Weense arbitrage. Polen kreeg de gebieden van Těšínsko, Orava en Spiš. Het eerste ligt nu in

⁴ Zimek, *Ústavní vývoj českého státu*, p. 65

⁵ Zimek, *Ústavní vývoj českého státu*, p. 65

het noordoosten van Tsjechië, de twee laatste in het noorden van huidig Slowakije. Het doel van dit alles was duidelijk. Voor ‘Tsjechoslowakije’ was het onmogelijk het land zo te verdedigen.

De situatie na het Verdrag van München was goed door een Nederlandse oogtuige A. Den Doolaard beschreven die in die tijden van september en oktober 1938 in Praag was. *‘Ik was in Praag op de dag dat Tsjechoslowakije in stukken werd gescheurd. Horden van soldaten zwieren ordeloos over de straat. Zij bedronken zich om hun schaamte en verdriet te vergeten. ...Ze voelden zich verkocht en verraden. Want tegelijkertijd werd er in het Westen feestgevierd. Daar verkeerde men in de illusie dat de vrede was gered.’*⁶ Volgens mij werd hier precies gezegd wat die mensen in die tijden voelden. Het probleem van München speelde ook een belangrijke rol na de Wereldoorlog II. Hierover wil ik echter in een ander hoofdstuk schrijven.

De situatie na het Verdrag van München was goed door een Nederlandse ooggetuige A. Den Doolaard beschreven die in die tijden van september en oktober 1938 in Praag was. *‘Ik was in Praag op de dag dat Tsjechoslowakije in stukken werd gescheurd. Horden van soldaten zwieren ordeloos over de straat. Zij bedronken zich om hun schaamte en verdriet te vergeten. ...Ze voelden zich verkocht en verraden. Want tegelijkertijd werd er in het Westen feestgevierd. Daar verkeerde men in de illusie dat de vrede was gered.’*⁷ Volgens mij werd hier precies gezegd wat die mensen in die tijden voelden. Het probleem van München speelde ook een belangrijke rol na de Wereldoorlog II. Hierover zal ik echter in een ander hoofdstuk schrijven.

1.1.4. DE TWEDE REPUBLIEK EN HET EINDE VAN TSJECHOSLOWAKIJE

Na de acceptatie van het Verdrag van München begon de periode van de Tweede Republiek. De activiteit van de Tsjechoslowaakse organen werd begrensd. Slowakije

---

⁶ Renner, Hans: *Tsjechië en Nederland, historische raakvlakken.* p.51

⁷ Renner, Hans: *Tsjechië en Nederland, historische raakvlakken.* p.51

en Oekraïne kregen autonomie. Op 5 oktober 1938 deed Edvard Beneš afstand van zijn functie van Tsjechoslowaaks president. Op 30 november 1938 werd Emil Hácha als nieuwe president gekozen.⁸

De Tweede Tsjechoslowaakse Republiek heeft niet lang bestaan. Op 15 maart 1939 bezette Hitler de rest van de Tsjechische rompstaat. Op die dag konden de mensen op de straten de ‘Anruf an die Bevölkerung’ lezen. Het betekende dat Duitsland de macht over de staat overnam. Slowakije riep zijn onafhankelijkheid uit. Hitler presenteerde dat concept van de onafhankelijkheid eigenlijk als een van de twee mogelijkheden. De Slowaken konden een ‘eigen staat’ hebben ofwel zou Slowakije worden overgenomen door Hongarije. De eerste variëte was dus ‘beter’ in deze situatie. De nieuwe Slowaakse staat werd door het fascistische Italië geïnspireerd. Er is sprake van een autoritair systeem. In het geval van Slowakije spreekt men over een clerofascistisch systeem omdat de representant van de staat een priester was – Jozef Tiso.⁹ In het protectoraat van Bohemen en Moravië werd Konstantin von Neurath tot protector benoemd. De tweede belangrijke rol in het land werd aan K. H. Frank toevertrouwd.

In het land waren deze periode de Rassenwetten van Neurenberg geldig. De fabrieken van de Joodse burgers waren onder controle van de ‘treuhänder’. De slechtere tijden voor Tsjechoslowaakse Joden zouden nog komen. De eerste stappen tegen Duitsland werden binnen enkele maanden genomen. In mei werd bijvoorbeeld het Tsjechoslowaakse verzet georganiseerd.

‘Tsjechen waren de enige Europese natie die op 1 september 1939, toen Hitler Polen aanviel, opgelucht adem haalden. Eindelijk was het zover: Europa stortte zich in een oorlog met Duitsland. De slachtoffers van de ‘eerloze vrede’ beseften dat zij alleen door een nederlaag van Hitler hun onafhankelijkheid konden terugwinnen.’¹⁰

---

⁸ Zimek, *Ústavní vývoj českého státu*, p. 69

⁹ Bělina a spol., *Kronika Českých zemí*

¹⁰ Renner, Hans: *Tsjechië en Nederland, historische raakvlakken.* p. 52

Het klinkt echt een beetje raar gezien wij weten wat in het begin van september gebeurde, maar op dat moment geloofden de burgers van Tsjechoslowakije dat er weer hoop op vrijheid was.

Er vonden stakingen plaats op 28 september (de eerste verjaardag van het Verdrag van München) en op 28 oktober (het staatsfeest van de Tsjechoslowaakse Republiek); mensen kochten minder kranten en ze boycotten het openbaar vervoer. Men kon in Praag lege trams zien en vele voetgangers. De volgende demonstratie vond op 17 november plaats. De Tsjechische studenten speelden een belangrijke rol in de demonstraties. De geneeskundestudent Jan Opletal werd tijdens een betoging doodgeschoten. Hij werd een symbool van Duitse agressiviteit. Veel studenten werden naar concentratiekampen gestuurd. Het was ook het einde voor de Tsjechische universiteiten: ze werden door de Duitsers gesloten. Later golden er ook op de middelbare scholen meer restricties.¹¹

1.1.5. DE EXILREGERING

In november 1939 werd in Parijs een Tsjechoslowaakse exilregering gecreëerd. Eerst was de positie van de exilregering niet goed omdat het Verdrag van München gold voor Frankrijk en Engeland. Later, na de bezetting van Frankrijk, was het hoofdkantoor van de regering in Londen. De regering in ballingschap had dertien leden. Geleidelijk werden er ook drie hoofd-emigrantencentra gesticht. Die waren in Polen, Frankrijk en in de USA.¹²

Later, toen Frankrijk viel en Hitler ook in Rusland vocht, waren er Tsjechoslowaakse burgers die voor hun 'Republiek' in het buitenland vochten. Het ging om de Tsjechoslowaakse piloten in Engeland bij de Royal Airforce en in Rusland bij het Rode Leger. Er werd ook op het gebied van het Protectoraat gevochten. De Duitsers waren echt brutaal tegen de weerstand. Veel van deze mensen verloren hun leven in de gevangenis in Pankrác (Praag) of in verschillende concentratiekampen.

---

¹¹ Bělina a spol., *Kronika Českých zemí*

¹² Bělina a spol., *Kronika Českých zemí*

1.1.6. DE AANSLAG OP DE REICHSPROTEKTOR

Het werk van de Reichsprotector Konstantin von Neurath was in ‘Tsjechië’ niet zo goed als Hitler dacht. Daarom werd Reinhard Heydrich naar het Protectoraat gestuurd. Heydrich zei dat er in ‘het hart van het Reich’ geen plaats voor Tsjechen was. In die periode van het standrecht werden er veel mensen vermoord. Toen de leden van de exilregering in Londen zagen wat er allemaal in het Protectoraat gebeurde, was het duidelijk dat Heydrich weg moest. Op 27 mei 1942 werd Heydrich in Kobylišy in Praag door twee Tsjechoslowaakse parachutisten vermoord. Hitler en de tweede man van het Protectoraat Frank waren woedend.¹³ De gestapo kon de twee parachutisten niet vinden. Als gevolg van deze actie werden twee dorpjes in Bohemen van de kaart verwijderd. Dit waren Lidice (10 juni 1942) bij Kladno en Ležáky (24 juni 1942) in Oost-Bohemen. Zo werd de brutaliteit van de Duitsers gepresenteerd. De twee parachutisten die R. Heydrich vermoordden, Jan Kubiš en Jozef Gabčík, werden op 18 juni 1942 in de kerk van de Hl. Cyrillus en Methodius in de Resselstraat in Praag gevonden.

In die jaren 1942 waren er partizanen actief in het Protectoraat. De Tsjechoslowaakse soldaten vochten in verschillende landen tegen Duitsland, Italië en andere vijanden. Veel Tsjechische Joden stierven in Terezín (het ghetto van Theresienstadt) en in concentratiekampen in Duitsland en Polen. Er stierven in totaal 260.000 Joden van Tsjechoslowakije. Dat was 85 procent van de Tsjechoslowaakse Joden.¹⁴

1.1.7. HET EINDE VAN DE OORLOG EN DE BEVRIJDING VAN HET LAND

In augustus 1944 wisten de Slowaken dat ze niet zomaar konden wachten op het einde van de oorlog en ze kwamen in opstand. Het centrum van de opstand was Banska Bystrica. De partizanen en de Tsjechoslowaakse soldaten vochten tegen de bezetters. In november werd de opstand echter neergeslagen. Veel mensen werden dan gedeporteerd.

---

¹³ Bělina a spol., Kronika Českých zemí

¹⁴ Bělina a spol., Kronika Českých zemí, p. 711

In de laatste jaren van de Tweede Wereldoorlog waren er twee sterke Tsjechoslowaakse centra in het buitenland. Een was in Londen waar de exilregering zat en de tweede in Moskou waar veel Tsjechoslowaakse communisten zaten. Aan het einde van het oorlog was het duidelijk dat de Russen als eersten het land zouden kunnen bevrijden. In april 1944 werd in Košice een nieuwe Tsjechoslowaakse regering actief. De exilregering van Londen was in demissie. Er was echter geen parlement in het land. Volgens de grondwet van het jaar 1920 werd deze situatie niet verwacht. Er waren echter wetten nodig, daarom vaardigde de president zogenaamde decreten uit. Die regelden verschillende situaties in het land. Na de stabilisatie moesten die normaal langs het parlement gaan. Er werden 126 normale decreten en 17 grondwettelijke decreten uitgegeven.¹⁵ Enkele daarvan zijn opvallend. Een bepaald decreet betekende het verlies van het Tsjechoslowaakse staatsburgerschap en een ander het verlies van eigendom. Die golden voor collaboranten en vijanden van Tsjechoslowakije. Volgens deze decreten en de regeling van de geallieerden in Potsdam (Duitsland, juli en augustus 1945) moest de meerderheid van de Duitsers het gebied van Tsjechoslowakije verlaten. De slechtste van de deportaties waren de wilde deportaties. Duizenden mensen werden vermoord en die enkele maanden betekenden in die dagen een groot trauma voor Duitsers en Tsjechen. Na de wende werd hier in Tsjechië over gesproken, waar dit onder het communisme strikt verboden was.

In die dagen van 5 tot 9 mei was de hoofdstad Praag heel belangrijk. De Praagse opstand vond toen namelijk plaats. Praag was een van de laatste Europese hoofdsteden die nog niet vrij was. De Amerikanen moesten op de linie Karlovy Vary – Plzeň en České Budějovice blijven staan. Generaal Patton wilde ook Praag bevrijden maar dat was niet mogelijk.¹⁶ Het werd hem door een opperbevel verboden. De Duitse soldaten wilden naar het Westen vluchten en ze vochten in de stad met de inwoners van Praag. De zogenaamde ROA-soldaten vochten ook tegen de Duitsers en ze hielpen de stad te bevrijden. Toen het Rode Leger naar Praag

---

¹⁵ Zimek, *Ústavní dějiny českého státu*

¹⁶ Bělina a spol., *Kronika českých zemí*

kwam, moest men nog de restanten van de Duitse agressie vernietigen. Het moment van de Russische bevrijding speelde later een belangrijke rol.

1.2. NEDERLAND

1.2.1. NEDERLAND EN DE BUITENLANDSE POLITIEK

Nederland was een neutraal land, daarom was ook de militaire strategie van Nederland neutraal. De militaire situatie van Nederland was sinds 1870 relatief stabiel. Men wist in Nederland dat er niet lang tegen een vijand kon worden gevochten. De eerste linie liep langs de rivier de IJssel, ook in Brabant en Limburg; de tweede liep langs de rivier de Grebbe (Utrecht en Gelderland) en de derde Waterlinie diende slechts om meer tijd te krijgen. Hulp van andere staten zou nodig zijn.¹⁷

Voor het binnenvallen van Nederland en België werkten de Duitsers het plan *Fall Gelb* uit. Ze geloofden dat er geen groot aantal Duitse soldaten nodig was. Het plan van de Duitsers was de bezetting van de linie aan de rivieren de IJssel en Peel.

In het voorjaar van 1940 viel Hitler Noorwegen en Denemarken binnen. Die beide staten waren leden van het Pakt van Oslo. Nederland was ook een lid van dit pakt. Niemand verwachtte dat ook in Nederland de oorlog zou kunnen beginnen.

Op 10 mei 1940 viel Hitler Nederland binnen. Er vlogen veel Duitse vliegtuigen – Messerschmitts – boven Nederland. Hieruit sprongen die parachutisten. Er was nauwelijks luchtmacht in Nederland. Voor de luchtveiligheid van het land waren dan ook privaatfirma's verantwoordelijk. De regering wilde meer vliegtuigen, maar was te laat met de organisatie begonnen.¹⁸

In het plan *Fall Gelb* wilden de Duitsers de waterlinies aan de rivieren de IJssel en Peel bezetten. In het westen van het land zou een militair experiment plaatsvinden. De Duitsers wilden het hoofdkantoor van de regering met ministers en met de

---

¹⁷ *Dějiny Nizozemí* 397

¹⁸ *Dějiny Nizozemí* 397

koningin bezetten. Ze dachten dat de bezetting van Nederland net zo snel zou gaan als in het geval van Denemarken. De situatie was echter anders. De Nederlandse soldaten vochten zeer heftig tegen de Duitsers, ondanks dat hun techniek niet modern was.

1.2.2. DE BEZETTING VAN HET LAND EN DE GEVECHTEN IN NEDERLAND

De hulp van het buitenland kwam effectief naar Nederland. De Franse soldaten kwamen op 10 mei naar Nederland. Ze bezetten de provincies Zeeland en Brabant. Op 12 mei vochten de Nederlanders en Fransen tegen de Duitser op de Grebbe. De SS-soldaten wonnen.¹⁹ Veel mensen die zich in plaatsen als Hoek van Holland of in IJmuiden verzameld hadden, probeerden naar Engeland te vluchten. Dit is echter niet goed gelukt. Duizenden mensen wilden vluchten, maar de schepen gingen bijna leeg. Er was chaos in de havensteden en de meerheid van de mensen moest naar huis gaan.²⁰

Op de 10 mei 1940 sprak koningin Wilhelmina een proclamatie voor het Nederlandse volk uit: *'Mijn volk, Nadat ons land met angstvallige nauwgezetheid al deze maanden een stipte neutraliteit had in acht genomen en terwijl het geen ander voornemen had, dan deze houding streng en consequent vol te houden, is in de afgelopen nacht door de Duitse weermacht, zonder de minste waarschuwing, een plotselinge aanval op ons gebied gedaan...dat de neutraliteit van ons land zou worden ontzien...Ik richt hierbij een vlamvend woord van protest tegen deze voorbeeldeloze schending... Ik en mijn regering zullen ook thans onze plicht doen. Doet gij de uwe, overal en in alle omstandigheden, ieder op zijn plaats, waarop hij is gesteld...'*²¹ Tevens smeekte de koningin haar volk rustig te blijven.

---

¹⁹ Dějiny Nizozemí 398

²⁰ Dějiny Nizozemí 399

²¹ Vaderlandse geschiedenis deel 2, p. 291

Prinses Juliana en haar echtgenoot prins Bernhard moesten het land verlaten voor hun veiligheid. Enkele dagen later moest ook koningin Wilhelmina en de Nederlandse regering naar Engeland vluchten.

Op 14 mei 1940 verschenen er Duitse bommenwerpers boven Rotterdam. De bommen werden op het stadcentrum geworpen. Er was een groot vuur in Rotterdam dat de stad vernietigde. 800 mensen verloren hier hun leven. In het westen zei men dat het er 30 000 waren en ze spraken er de hele oorlog over.²² Zoals het vaak met het bombarderen was, weet men niet hoeveel mensen er gestorven zijn. Het geval van Rotterdam werd een symbool van de oorlog in Nederland. Tot nu weet men niet of de Duitsers de stad echt wilden bombarderen of dat het door slechte communicatie gebeurde. Aan de Nederlandse generaal Winkelman werd gezegd dat andere vliegtuigen klaarstonden om Amsterdam, Haarlem en Utrecht te bombarderen. Omdat er nog Franse soldaten in het land waren, werd de stad Middelburg gebombardeerd. Op 19 mei bezetten de Duitsers de resten van de Nederlandse gebieden in Zeeland. Het volledige land was nu door de Duitsers bezet.

Bron:

<http://www.google.cz/imgres?q=rotterdam+wwii.&hl=cs&gbv=2&tbn=isch&tbnid=gmKyEi2WhQuZ7M:&imgrefurl=http://www.travelpod.co.uk/travel-photo/cattawa87/2/1292958105/post-wwii-rotterdam.jpg/tpod.html&docid=vN6uDe5ACtD3QM&w=550&h=378&ei=KZ0pTvODLMaG-wbGvZj5Bg&zoom=1&iact=hc&vpx=588&vpy=220&dur=32&hovh=186&hovw=271&tx=150&ty=95&page=2&tbnh=122&tbnw=156&start=21&ndsp=22&ved=1t:429,r:3,s:21&biw=1366&bih=556>

---

²² Dějiny Nizozemí 400

1.2.3. DE DUITSERS KWAMEN NAAR NEDERLAND

Nederland moest capituleren. Generaal Winkelman informeerde het volk erover op 14 mei 1940 in een omroep. Hij las voor: *'Vergeet niet, dat gij Nederlanders zijt en dat het Koninkrijk der Nederlanden, al zal het moederland grotendeels door de vijand worden bezet, niet heeft opgehouden te bestaan. Aan het einde van de oorlog zal Nederland als zelfstandige vrije natie opstaan! Leve Hare Majesteit de Koningin!'*²³ Uit deze rede kunnen we afleiden dat Winkelman geloofde dat Nederland snel weer vrij zou worden. 10 000 Nederlandse soldaten waren ondertussen naar Duitsland overgebracht door de capitulatie. Al in juni konden die soldaten terug naar huis gaan. Hitler hoopte misschien dat hij door zijn houding de sympathie van de Nederlanders zou terugkrijgen.²⁴

Intussen werd in Nederland de nationaal-socialist Arthur Seyss-Inquart tot protector van het bezette, Nederlandse gebied benoemd. Hij geloofde in Hitler. Het is interessant dat hij in Tsjechië is geboren. Hij leefde met zijn ouders in Stořanov bij Jihlava.²⁵ Pas in het jaar 1907 verhuisde de familie naar Wenen. Hij kreeg de opdracht om het volk voor het nationaal-socialisme te winnen. Het hoofdkantoor van Seyss-Inquart was in paleis Clingendael. Op het Binnenhof zat een team dat voor de binnenlandse zaken van Nederland zorgde.²⁶

Volgens de Duitsers behoorden de Nederlanders tot het grote Duitse volk. Ze geloofden dat ze er deel van uitmaakten. De Duitsers wilden de Nederlanders ook van het nationaal-socialisme overtuigen, maar Nederlanders hadden niet genoeg begrip voor deze politieke situatie. De ideologie was voor de Nederlanders raar en de Duitsers hadden er geen groot succes mee in Nederland.

De slechtere tijden kwamen voor de Joodse minderheid. Er waren eigenlijk geen agressies in het begin, maar Nederlanders van Joodse afkomst moesten hun werk-

---

²³ Vaderlandse geschiedenis deel 2, p. 295

²⁴ Vaderlandse geschiedenis deel 2, p. 295

²⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Arthur_Seyss-Inquart (29 juli 2011)

²⁶ Dějiny Nizozemí 401

plekken verlaten. Er was ook een incident aan de universiteit van Leiden. Professor Eduard M. Meijers moest de universiteit verlaten. Zijn collega Rudolf P. Cleveringa en zijn studenten wilden dat niet en er brak een staking uit aan de universiteit. Die werd door de Duitsers stopgezet, en zo bleef het duren tot het einde van de oorlog.²⁷

Het eerste jaar van de bezetting was het in Nederland relatief rustig. Er was nog genoeg voedsel in het land. De Duitsers wilden de industrie voor zichzelf gebruiken. In 1941 kwam er een ommekeer. Op 25 februari was er een grote staking in Amsterdam. Men werkte niet. De trams reden niet. De staking presenteerde de solidariteit met de joden in Nederland en in Europa. De stad Amsterdam kreeg er een grote boete van 1 miljoen gulden voor.²⁸

Er verschenen meer en meer restricties tegen Joden in Nederland. Eerst werden ze naar het concentratiekamp in Mauthausen gestuurd, later werden ze in Westerbork verzameld. Uit Westerbork reed iedere dinsdag de trein richting Auschwitz. Negentig procent van de Nederlandse Joden stierf in de oorlog. Het was bijna onmogelijk om zich te verstoppen.²⁹ Nederland behoorde tot de staten waar de meeste joden werden vermoord. De treinen met Joden reden naar het Oosten tot het einde van de oorlog. Tot zolang het nog ging.

1.2.4. DE ILLEGALE KRANTEN IN NEDERLAND

Wat in Nederland echt bijzonder was, als wij de situatie met andere landen vergelijken, dat was het verzet. Er werden zoveel kranten en tijdschriften uitgegeven dat wij het van een ander land niet kennen. Die kranten werden natuurlijk illegaal uitgegeven. De Duitsers konden het illegaal drukken nooit stoppen. Bijvoorbeeld kunnen wij Het Parool, Vrije Nederland, Trouw of Waarheid noemen. Aan het einde van de oorlog werden de kranten zelfs elk dag uitgegeven.³⁰

---

²⁷ Dĕjiny Nizozemí 405

²⁸ Dĕjiny Nizozemí 411

²⁹ Dĕjiny Nizozemí 415

³⁰ Dĕjiny Nizozemí 415

Omdat de Duitse mannen in Rusland moesten vechten, waren er niet genoeg mensen die in de oorlogsindustrie konden werken. Er werden veel Nederlandse jongeren naar Duitsland gestuurd. Het was een zwaar werk in fabrieken belangrijk voor de oorlogsindustrie. Duitsland was in die tijden ook door de Westerse landen gebombardeerd en het was dus in het land ook gevaarlijk. Voor het geld kon men niets kopen en het levensniveau daalde.

1.2.5. DE BEVRIJDING VAN HET LAND BEGINT

Vanaf het jaar 1944 was het meer en meer duidelijk dat Duitsland de oorlog gaat verliezen. De Nederlanders wisten al zeker dat de koningin Wilhelmina in het land welkom zou zijn, maar over de exilregering dachten zij wat anders. In de eerste maanden was de ministerpresident echt een beetje verrassend. De Geer was zo onzeker dat hij later de regering moest verlaten. Winston Churchill zei dat koningin Wilhelmina de enige man in de Nederlandse regering was, toen De Geert aan Churchill zei dat hij met Duitsland een vredeverdrag wilde sluiten. Nederland kond aan de Westerse landen Nederlands-Indië aanbieden maar dat land werd door Japan bezet. Dan waren er nog Suriname en Nederlandse Antillen waar veel aardolie was. Dat konden de andere landen goed gebruiken. De Nederlandse handelschepen waren het meest onderweg toen Hitler Nederland aanviel. Die schepen hielpen dan in de oorlog.³¹

Het was ook duidelijk dat er een derde front moest worden geopend. Het was maar nog niet zeker waar. De Duitsers zeiden dat het in Nederland gebeurde. De stranden waren ook een verboden gebied en veel wijken die direct aan het strand lagen werden afgebroken. Het derde front werd op 6 juni 1944 geopend. Het was niet bij de kust van Calais, maar in Normandië. De Britse, Amerikaanse en de Franse soldaten bevrijdden Parijs en Brussel. De Nederlanders dachten dat de bevrijding ook snel komt.³²

---

³¹ Dějiny Nizozemí 419

³² Dějiny Nizozemí 421

*'In het begin van september scheen het of ons kan ook spoedig bevrijd zou zijn, vooral op dinsdag 5 september, later ook Dolle Dinsdag genoemd, deden de meest overdreven geruchten ten ronde...Vele N.S.B.'ers vluchtten in paniek weg naar het oosten van ons land. Spoedig bleek, dat er toch nog hevig gevochten moest worden voordat ons gehele land bevrijd zou zijn...'*³³ Met de bevrijding van het land hielp ook prins Bernhard, zodat ook zijn populariteit bij de Nederlanders steeg. Op zondag 17 september verscheen er een grote luchtvloot boven Nederland. De provincies als de Zeeuws-Vlaanderen, Limburg en Brabant waren van de grootste deel bevrijd. Door de gevechten werden de steden Arnhem en Venlo zeer vernietigd. In het Noorden moest men nog op de bevrijding wachten. Er waren namelijk zware gevechten bij de stad Arnhem. De slag bij Arnhem was verloren.

*'Het werd duidelijk, dat de bondgenoten voor een nieuwe aanval over een goede aanvoerhaven moest beschikken..'*³⁴ In het zuiden waren de mensen al vrij maar die van het noorden moesten nog wachten. Wat voor hen lag, was niet nakkelijk. In de geschiedenis noemen wij deze periode als De Hongerwinter. *'Nederland ten noorden van de grote rivieren bleef nog in de macht van de Duitsers, het moest de laatste en ergste oorlogwinter doormaken: de hongerwinter van 1944 op 1945.'*³⁵ Er was een groot gebrek aan levensmiddelen in het land en velen stierven van honger. Veel Nederlandse mannen moesten voor de Duitsers werken. Ze moesten verschillende vestingwerken tegen de bondgenoten bouwen. Er was niet alleen gebrek aan het eten maar ook elektriciteit en gas werden af en toe niet geleverd. De Duitsers zetten ook een deel van het land onder water. Ze deden alles ervoor dat de bondgenoten niet het land konden bevrijden.

---

³³ Vaderlandse geschiedenis deel 2, p. 307

³⁴ Vaderlandse geschiedenis deel 2, p. 307

³⁵ Vaderlandse geschiedenis deel 2, p. 309

Bron:

http://www.google.cz/imgres?q=hongerwinter&hl=cs&gbv=2&tbm=isch&tbnid=lte2QKNmX3TdhM:&imgrefurl=http://www.studereninleiden.nl/actueel/bericht/sporen-van-hongerwinter-op-genetisch-materiaal/&docid=makRfEoNEUfSnM&w=370&h=357&ei=4cUpTpNojP_6BqXr1MYG&zoom=1&iact=hc&vpx=416&vpy=65&dur=1155&hovh=221&hovw=229&tx=134&ty=165&page=1&tbnh=112&tbnw=116&start=0&ndsp=24&ved=1t:429,r:2,s:0&biw=1366&bih=517

In het voorjaar van 1945 begon de grote aanval van Amerikanen en Engelsen. In april bevrijdden Canadese troepen het oosten van Nederland. De Duitsers echter nog steeds in de hongerprovincies Utrecht en Holland. Ze lieten het land door het water overstromen. In het bezette gebied werden door vliegtuigen levensmiddelen gedropt.³⁶

Op 4 mei werd het land eindelijk bevrijd. Op 5 mei sprak koningin Wilhelmina haar volk toe.³⁷ Op dezelfde dag was de capitulatie van de Duitse troepen nader geregeld. Nederland was weer vrij. De Tweede Wereldoorlog was binnen enkele dagen ook in Europa geëindigd.

1.3. DE TWEEDE WERELDOORLOG IN NEDERLAND EN IN TSJECHOSLOWAKIJE

Eerst wil ik beschrijven wat voor de beide landen samen was en dan waar er verschillen lagen.

---

³⁶ Vaderlandse geschiedenis deel 2, p. 314

³⁷ Vaderlandse geschiedenis deel 2, p. 315

1.3.1. TSJECHOSLOWAKIJE

Tsjechoslowakije was een buurland van Duitsland, een relatief klein land als wij het met Duitsland willen vergelijken. Voor Tsjechoslowakije waren zijn bondgenoten Frankrijk, Rusland heel belangrijk en de ledenstaten van de Kleine Entente (Roemenië, Joegoslavië).

De situatie met het Verdrag van München was echt heel specifiek voor Tsjechoslowakije. Meestal werden de landen direct binnengevallen. Tsjechoslowakije was niet alleen door Duitsland bezet maar wij Tsjechen zien ook andere landen als bezetter. In het geval van ons land zijn de bezetters ook Polen en Hongarije.

De periode van de Tweede Wereldoorlog duurde in Tsjechoslowakije zeker langer. De zogenaamde Tweede Republiek was ook min of meer deel van Duitsland. Misschien is dat niet precies zo geschreven maar ik begrijp het zo.

Er was een exilregering van Tsjechoslowakije eerst in Parijs en dan in Londen. De regering heeft actief voor de hernieuwing van het vooroorlogse Tsjechoslowakije gevochten. Er was echter nog een belangrijk centrum en het was Moskou.

Er was Duitse terreur in het land niet alleen tegen de Joden en de intelligentie en het verzet. De aanslag op Reynhard Heydrich eindigde ook met een grote tragedie toen twee dorpen totaal vernietigd waren. Dat waren Lidice en Ležáky.

Tsjechoslowakije is door de Amerikanen en Russen bevrijd. In het geval van Praag was de situatie een beetje treurig omdat de stad vroeger door de Amerikanen kon worden bevrijd. Hieruit voel ik dat de politieke deling van Europa wel duidelijk was.

Bohemië en Moravië waren niet zo erg beschadigd als Slowakije als we over de infrastructuur praten. In Slowakije werd men aan het einde nog zwaar gevochten. De infrastructuur van het land was echt flink beschadigd. In Tsjechië vocht men vooral in Praag, dat was de zogenaamde Praagse Opstand.

1.3.2 NEDERLAND

Nederland was ook een klein buurland van Duitsland. Voor Nederland was de neutraliteit belangrijk. Men dacht daar dat de oorlog Nederland echt niet betreft.

In het gebied van Nederland werd er echt gevochten. Nederland was alleen door Duitsers bezet. Het geval van Rotterdam was echt verschrikkelijk. De stad was door de Duitse bommen echt zwaar vernietigd. Ook bij de bevrijding van Nederland werden veel steden vernietigd bijv. Venlo en Arnhem. Nederland is door de Westerse landen bevrijd.

2. DE ECONOMISCHE EN DE NATIONALE SITUATIE IN NEDERLAND EN TSJECHOSLOWAKIJE NA DE TWEEDE WERELDOORLOG

2.1. TSJECHOSLOWAKIJE

2.1.1. DE DUITSERS IN TSJECHOSLOWAKIJE

De decreten van de president Edvard Beneš zijn vaak met het verdrijven van de Duitsers uit Tsjechoslowakije verbonden. Het is echter niet alles juist. Duitsland verloor de oorlog. Op de bijeenkomst in Potsdam in Duitsland werd er door de drie machten over de toekomst van Duitsland gepraat. Dat waren Engeland, de Sovjet Unie en de USA. De conferentie vond van 17 juli tot 2 augustus 1945 in Cecilienhof bij Potsdam plaats. Men praatte hier over de belangrijkste punten bijv. Duitsland, Oostenrijk, Polen, Koningsbergen, de Duitse reparaties en punt nummer dertien was het verdrijven van de Duitse bevolking uit Centraal-Europa.

Het verdrijven van de Duitsers uit Centraal-Europa was eigenlijk geen groot probleem bij deze conferentie. Zo zeiden de machten dat. Op 25 juli vroeg Churchill waarheen men de verdreven Duitsers zou sturen. Stalin zei dat ze natuurlijk naar de Sovjetsector komen. Volgens Churchill was het legitiem om de Duitsers uit Tsjechoslowakije te verdrijven. Hij had ervoor ook twee redenen. Ten eerste was het legitiem Tsjechoslowakije in de historische grenzen te herstellen en ten tweede was Tsjechoslowakije toch voor de oorlog een democratisch land.³⁸

Het verdrijven van de Duitsers uit Tsjechoslowakije was ook door Frankrijk vastgesteld. Het verdrijven zelf was dan alleen een technische kwestie. Volgens artikel XIII van de Potsdamer conferentie moest het wel humaan gedaan worden. In Tsjechoslowakije zijn er nog twee decreten mee verbonden. Het is decreet nummer 108/1945 over de confiscatie van het vermogen van vijanden en collaboranten en decreet nummer 33/1945 over het Tsjechoslowaakse burgerschap.³⁹ De meeste

---

³⁸ Zimek, Ústavní vývoj českého státu, p. 100 en 101

³⁹ Zimek, Ústavní vývoj českého státu, p. 103

Duitsers en Hongaren verloren hiermee het Tsjechoslowaakse staatsburgerschap en dan werden ze uit Tsjechoslowakije verdreven.

Met het verdrijven van Duitser uit Tsjechoslowakije is veel negatiefs verbonden. Veel mensen werden vermoord door hun Tsjechische en Slowaakse buren. Men sprak over de collectieve schuld van de Duitsers. Alle Duitsers waren volgens die naoorlogse periode nazisten. Hoe veel mensen na de oorlog vermoord werd, weten we niet precies. Er is sprake van 200 000 mensen maar het is niet zeker.⁴⁰ Het aantal Duitsers die Tsjechoslowakije moesten verlaten is ongeveer 2,6 miljoen mensen.⁴¹

Bron:

http://www.google.nl/imgres?q=odsun+nemcu&um=1&hl=cs&rlz=1R2SKPT_csCZ432&tbm=isch&tbid=RN1ufma2q6zmuM:&imgrefurl=http://www.lidovsky.cz/sudetsti-nemci-se-hlasi-o-majetek-letina-jihu-cech-fama-p1k-/ln_domov.asp%253Fc%253DA091015_091040_ln_domov_pks&docid=jnTNq9Jx3dBNfM&w=460&h=328&ei=yppspTqelN8rFtAapwbzICw&zoom=1&iact=hc&vpx=657&vpy=82&dur=2948&hovh=1

---

⁴⁰ http://cs.wikipedia.org/wiki/Vys%C3%ADdlen%C3%AD_N%C4%9Bmc%C5%AF_z_%C4%8Ceskoslovenska (24 uni 2011)

⁴¹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Vys%C3%ADdlen%C3%AD_N%C4%9Bmc%C5%AF_z_%C4%8Ceskoslovenska (24 uni 2011)

Tsjechoslowakje moesten echter niet alleen de Duitsers verlaten, maar er waren ook de Hongaren die volgens de genoemde decreten het land moesten verlaten. Hierover werd men in Praag van 3 tot 6 december gepraat. De term ervoor was de uitwisseling van de bevolking. De Hongaarse bevolking zou Tsjechoslowakije verlaten en de Slowaken die in Hongarije leefden zouden naar Tsjechoslowakije komen. De sessie was niet succesvol. Enkele mensen werden uitgewisseld maar het aantal was niet groot.⁴²

2.1.2. DE GELDHERVORMING

In Tsjechoslowakije werd er een geldhervorming uitgevoerd. Op 19 oktober werd de nieuwe Tsjechoslowakische kroon (Kčs) ingevoerd. Alles wat in omloop was was niet geldig. Elk burger kreeg 500 Kčs. De mensen konden het geld van 29 oktober tot 4 november wisselen.⁴³

Als er sprake van verschillen tussen Tsjechië en Slowakije is, was Slowakije meer vernietigd. In Slowakije vond de Slowaakse opstand plaats. Er waren verschillende wegen, spoorwegen en bruggen vernietigd. Veel van die bruggen die de verbinding tussen Slowakije en Hongarije deden werden pas later herbouwd. In Tsjechië werden meerdere plekken ook vernietigd maar het was niet zo tragisch. Het symbool van de vernietigingen was het stadhuis van de Praagse Oude Stad waar in de laatste meidagen een brand was.

2.2. NEDERLAND

2.2.1. DE ECONOMISCHE SITUATIE IN NEDERLAND

---

⁴² Kronika českých zemí, p. 732

⁴³ Kronika českých zemí, p. 733

Voor Nederland was de economische schade veel groter. *‘Nederland behoorde tot de zwaarst getroffen gebieden in West-Europa. De belangrijkste haven Rotterdam werd in 1940 kapotgebombardeerd, aan het einde van de oorlog bevonden delen van Nederland zich onder water en leed de bevolking in de grootste steden n het westen van het land hongert’.*⁴⁴ De situatie in Nederland was na de Tweede Oorlog veel erger. Het land was echt arm.

In Nederland was meer dan helft van het spoorwegnet vernietigd. Er waren ruim 90.000 huizen verwoest. Havens waren vernietigd, fabrieken stonden stil en er was niets te kopen in de winkels. Er lag water in de Wieringerpolder en de landbouwproductie in dit jaar daalde tot 50 procent als wij die met de stand van het jaar 1938 vergelijken. Men moest alles renoveren.

2.2.2. DE GELDHERVORMING

Hoe was het met gulden? *‘Het Nederlandse geld had tijdens de oorlog in het buitenland grotendeels zijn waarde verloren, de Duitsers hadden steeds meer geld in omloop gebracht. Terwijl er in 1938 voor een waarde van 2,5 miljard gulden in omloop was, was dit bedrag in 1945 tot het viervoudige gestegen.’*⁴⁵ De minister van financiën Liefstinck moest voor de sanering van het geld zorgen. De dag ‘D’ kwam op 26 september 1945 toen het geld dat in omloop was, niet meer geldig was. In de volgende week kregen alle Nederlandse banken de nieuwe gulden. Iedereen die een kaartje voor etenbonnetjes had kreeg 10 nieuwe gulden. Dat was belangrijk voor de stabilisatie van de economie. Veel mensen die in de oorlog het voedsel en andere dingen te duur verkochten verloren dan hun geld.

2.3. NEDERLAND EN TSJECHOSLOWAKIJE

---

⁴⁴ Tsjechië en Nederland, p. 52

⁴⁵ Vaderlandse geschiedenis, p. 319

De schade in Nederland was veel erger dan in Tsjechoslowakije. In Nederland stond een groot deel onder water. Veel steden werden na de oorlog vernietigd en veel mensen konden geen huis om te wonen vinden.

Meer dan 2 miljoen mensen moesten Tsjechoslowakije verlaten. En het veroorzaakte ook destabilisatie van het land. Deze problemen hadden de Nederlanders niet.

De situatie met geld was hetzelfde: men moest de economische situatie stabiliseren. Daarom moest men gulden en kroon in de beide landen wisselen. De beide landen eindigden op de kant van winnaars maar de politieke situatie begon anders te zijn.

3. DE POLITIEKE ONTWIKKELING EN HET MARSHALLPLAN

3.1.1. TSJECHOSLOWAKIJE

3.1.2. DE NAOORLOGSE SITUATIE

*'In het beeld dat Beneš van de naoorlogse wereld schetste ontbrak het niet aan gunstige verwachtingen. Met het hem eigen optimisme rekende de president erop dat de geallieerde machten en hun beide maatschappelijke systeem voortaan naast elkaar zouden leven in vrede, een sfeer van goede samenwerking en wederzijds respect. Wat het vertrouwen in een harmonisch model van de toekomstige wereld betrof, was de Tsjechoslowaakse staatsman niet de enige die hieromtrent koesterde.'*⁴⁶ Hij was niet de enige, ook de Amerikaanse president geloofde in 'one world'. Beneš dacht dat Tsjechoslowakije een belangrijke rol kan spelen. Volgens hem zou Tsjechoslowakije een brug tussen Oost en West creëren.

Beneš wou met de beide winnaars van de oorlog coöpereren. Beneš voerde ook in de tijden van oorlog een sterke buitenlandse politiek naar de Sovjetunie. In het jaar 1943 werd het Verdrag van vriendschap tussen de Sovjetunie en Tsjechoslowakije ondertekend. Het ging om de naoorlogse samenwerking. Het was in die situatie eigenlijk normaal als wij weten wat de gebeurtenissen van het Verdrag van München voor Tsjechoslowakije betekenden.

*De gebeurtenissen van München brachten hem (Beneš) tot de slotsom dat de westerse democratiën niet voldoende garanties konden bieden tegen een eventuele toekomstige Duitse bedreiging. In dit licht gezien betekende de oriëntatie naar de Sovjetunie een noodzakelijke correctie van de vooroorlogse buitenlandse koers.'*⁴⁷ Beneš had de Russische hulp nog voor iets anders nodig. Het was namelijk nog het nationaliteitsvragenstuk in Tsjechoslowakije. Hierover heb ik al geschreven. Volgens Beneš was het nodig om minderheden van de Duitsers en de Hongaren naar de buurlanden te verdrijven.

---

⁴⁶ Tsjechoslowakije na 1945: van Beneš na 1945 tot Jakeš

⁴⁷ Tsjechoslowakije na 1945: van Beneš na 1945 tot Jakeš

3.1.3. DE POLITIEKE ONTWIKKELING

De minister van de buitenlandse zaken Jan Masaryk maakte zich ook zorgen hoe het later in Tsjechoslowakije zou gaan. De situatie in Polen was niet zo democratisch en de ontwikkelingen in het land werden door een marionettenregering beïnvloed.

Voor de communistische leider Klement Gottwald was het goed dat Tsjechoslowakije voor de Tweede Wereldoorlog een goede reputatie had. In het buitenland werd Tsjechoslowakije steeds als een democratisch land gezien.

Overeenkomstig het Košice-programma werd het Tsjechoslowaakse politieke systeem van na de oorlog gedomineerd door het Nationale Front, een overkoepelende organisatie waarin alle politieke partijen zitting hadden en samenwerkten en waarin de communisten een leidende positie bekleedden.⁴⁸ In de situatie die in het Nationale Front was, was er eigenlijk ook geen oppositie mogelijk en dat was voor de communisten goed.

In mei van het jaar 1946 vonden de eerste naoorlogse verkiezingen in Tsjechoslowakije plaats. Het betekende de grote overwinning van de communistische partij. Deze partij heeft 38 procent van de stemmen behaald. De communistische partij is echt een massapartij geworden. Maar waarom was het zo? *'Nog op een andere wijze hadden de democratische partijen een aandeel in hun eigen ondergang. Hun voormannen lieten zich door de communisten soms al te graag verleiden tot ingrepen die onherstelbare schade toebrachten aan de vooroorlogse politieke structuur van de republiek.'*⁴⁹ Het was precies de bedoeling van communisten. De sterkste partij van de Eerste Republiek viel af. Die partij had de stemmen van de plattelandse bevolking gekregen en na deze verkiezingen kregen de communisten haar stemmen.

Klement Gottwald werd na de verkiezingen van 1946 de Tsjechoslowaakse premier. Voor hem en de mensen uit zijn partij was de evacuatie van de Duitsers heel belangrijk. *'In de ware 'gold rush' werden talrijke gegadigden door middel van*

---

⁴⁸ Tsjechoslowakije na 1945: van Beneš na 1945 tot Jakeš, p. 15

⁴⁹ Tsjechoslowakije na 1945: van Beneš na 1945 tot Jakeš, p. 16

*politieke corruptie aan hun nieuwe bezit geholpen. Deze laakbare praktijk hield in dat de nieuwe bewoners het stuk grond met huis tegelijk met de communistische lidmaatschapskaart kregen overhandigd.*⁵⁰ Dan kan zich echt iedereen goed voorstellen waarom de communisten zoveel stemmen kregen. De stemmen werden door de communistische partij gekocht. Ten tweede was ook de anti-Duitse campagne zeer belangrijk. De Duitsers vertegenwoordigden alles wat slecht was en Tsjechoslowakije had toch een sterke bondgenoot nodig. De Sovjetunie versloeg het Nazi-Duitsland en het is ook goed een Slavische buur te hebben. Tsjechen en Slowaken hadden in tegenstelling tot andere Europese volkeren (Hongaren, Polen, Finnen) geen slechte ervaring met de Russen. In Slowakije kreeg de Democratische partij 60 procent van de stemmen. De politieke situatie was er anders dan in het Westen van het land.

3.1.4. HET MARSHALLPLAN

Wat nog in Tsjechoslowakije bijzonder was, dat was de situatie met het Marshallplan. *‘... in juli 1947 sprak het kabinet van Klement Gottwald zich unaniem uit vóór het Amerikaanse hulpprogramma en nam in dit verband een uitnodiging aan om de besprekingen in Parijs te wonen. Amper twee dagen later kreeg een Tsjechoslowaakse regeringsdelegatie met Gottwald aan het hoofd te Moskou in niet mis te verstane termen van Stalin te horen dat de regering van het marshallplan diende af te zien, wat zij ook prompt deed.*⁵¹ Dat was echt een snelle verandering. Het was interessant dat in de Tsjechoslowaakse regering de communisten zaten met een communistische premier en ze besloten voor het Marshallplan.

Ook Polen had belangstelling voor het Marshallplan. Volgens mij was het voor de Sovjetunie zeer belangrijk dat de bevolking in Centraal-Europa links georiënteerd was en dat het Marshallplan weer sympathie voor Amerika kon betekenen. De Russen boden geen financiële hulp aan de landen in Centraal-Europa. Zelfs Gottwald was verbaasd hoe Stalin reageerde: ‘Ik heb Stalin nog nooit zo kwaad gezien’. Dat

---

⁵⁰ Vaderlandse geschiedenis, p.317

⁵¹ Tsjechoslowakije na 1945: van Beneš na 1945 tot Jakeš, p. 23

vertelde hij toen hij terug naar Tsjechoslowakije vloog. Wat betekende het? Er zijn de woorden van de buitenlandse minister Jan Masaryk: 'Ik ging naar Moskou als een vrije minister en kom nu terug als een loopjongen van Stalin.'⁵²

Het was hiermee duidelijk wie nu een sterke positie in Centraal-Europa heeft. Het was de Sovjetunie. De niet-communistische politici wisten dat ze nu vanuit het Westen geen redding kunnen verwachten. Jan Masaryk ontmoette in het herfst 1947 met de president van de Verenigde Staten Truman. Hij zei echter aan Masaryk dat hij Tsjechoslowakije alleen morele steun kan aanbieden. Ook als de Sovjetunie Tsjechoslowakije zou binnenvallen. Hetzelfde hoorden de inwoners van Tsjechoslowakije van de Britse premier Attlee. *De wetenschap dat het Westen voor Tsjechoslowakije niets kon (of beter gezegd, niets wilde) ondernemen, maakte het optreden van de democratische leiders tegen het communistische politieke offensief in februari 1948 gemakkelijker.*⁵³

3.2. NEDERLAND

3.2.1. DE POLITIEKE ONTWIKKELING IN NEDERLAND

*'Het ministerie-Gerbrady, dat in 1945 ons land teruggekeerd was, vroeg in juni van dat jaar zijn ontslag, men wilde namelijk de regering toevertrouwen aan personen die zelf de bezettingstijd ons land hadden meegemaakt.'*⁵⁴ De minister van financiën is meneer Lieftinck geworden. Hij stabiliseerde de gulden. De monetaire problemen werden ermee opgelost.

Sinds 1937 vonden in Nederland geen verkiezingen meer plaats. Die zouden eerst in het jaar 1946 plaatsvinden. Schermernhorn was natuurlijk niet tevreden met het systeem dat de Duitsers in Nederland invoerden, maar hij wilde ook niet terug naar het oude vooroorlogse systeem. Hij wilde de oude partijverdeling dus niet meer. Over dit onderwerp werd een manifest in de kranten Het Parool en Vrij Nederland dit

---

⁵² Tsjechoslowakije: van Beneš 1945 tot Jakeš, p. 24

⁵³ Tsjechoslowakije: van Beneš 1945 tot Jakeš, p. 26

⁵⁴ Vaderlandse geschiedenis, p.315

geschreven: *'Herstel van het Nederland van vóór 1940 met vermijding van uitwassen en grove fouten achten wij onvoldoende. Met de bevrijding van ons vaderland is het moment aangebroken voor een radicale verandering van ons volksleven in staatkundige, sociale, economische en culturele zin.'*⁵⁵ Het was duidelijk dat de situatie na de oorlog echt anders is en dat men niet met het oude structuur kan verdergaan.

Schermernhorn was tegen de marxistische leer van de klassenstrijd. Hij wilde een nieuwe socialistische politieke partij in het leven roepen. Deze partij was niet alleen voor arbeiders maar ook op het bredere Nederlandse volk gericht. Daarom was in Nederland de Partij van de Arbeid gesticht. Er waren ook andere partijen: een nieuwe liberale partij was de Partij van de Vrijheid. In het jaar 1948 werd de naam van de partij veranderd. De nieuwe naam was de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie. Deze partij wilde niet alleen de gegoede burgers maar ook het gehele volk krijgen. Dat was het doel van de partij. De naam van een confessionele partij was de Katholieke Volks Partij. Verder waren de volgende kernwoorden typisch: de antirevolutionairen en de christelijk-historischen bleven een partij.

De resultaten van de verkiezingen waren: De Katholieke Volks Partij was de grootste partij. Op de tweede plaats was de Partij van de Arbeid. Wat nog de aandacht trok was dat de communisten 10 procent van stemmen kregen. Het was in die periode eigenlijk normaal. De Russen versloegen Hitler in de oorlog en daarom was de Sovjetunie een sterke staat die andere mensen ook bewonderden.

Na de oorlog was er gebrek van voedsel, kleding en ook machines voor de industrie en landbouw. Veel ervan moest vooral uit de Verenigde Staten ingevoerd worden. Nederland had hiervoor natuurlijk geen geld en het geld moest geleend worden. Op 5 juni werd aan alle Europese landen het Marshall-plan aangeboden. Nederland kreeg voor de jaren 1948-1952 3,5 miljard gulden. Het was heel goed voor de stabilisatie van het land. Het was echter niet zo makkelijk. Hierover wil ik dus nu schrijven.

3.2.2. HET MARSHALLPLAN IN NEDERLAND EN INDONESIË

---

⁵⁵ Vaderlandse geschiedenis, p.316

Nederlands-Indië werd in de Tweede Wereldoorlog door de Japanners bezet. De Nederlanders en hun getrouwen moesten de hele tijd in verschillende kampen en werkkampen zitten. De Japanners betekenden voor de Indonesiërs vrijheid, aan het begin leek het zo. Latere verscheen iets anders. De Japanners bezetten Nederlands-Indië vooral omdat ze de grondstoffen wilden krijgen. Na de bevrijding van Nederlands-Indië werd het bestuur door de Britten weer aan de Nederlanders gegeven. In het begin van het jaar 1946 wilden de Nederlanders het bestuur van het land naar het Britse model hervormen. Ze wilden dat er een moederland is en nog andere domeinen. Er werd verwacht dat Indonesië later en langzaam een onafhankelijk land zou worden. Er is sprake van de zogenaamde ethische politiek die echter relatief oud was. Hierover werd men al voor de Tweede Wereldoorlog in Nederland gesproken. Het doel van deze politiek was de federalisatie van Indonesië.⁵⁶

Op het Indonesische gebied werd vaak gevochten. De Nederlandse soldaten vochten tegen inheemse partizanen die door Suharto geleid werden. De Nederlandse autoriteiten antwoordden op die aanvallen door de lokale bevolking te vermoorden. Het was een verschrikkelijke situatie. Er waren veel doden aan beide kanten. De eerste Politie Acties vonden in juli 1947 plaats. Waar de Nederlanders kwamen daar gingen de Indonesische partizanen weg.

Er werd een vrij Indonesië uitgeroepen. De situatie was intussen slechter geworden en de Nederlandse regering besloot tot de tweede Politie Actie. De hoofdstad Jakarta (vroeger Batavia) werd door de Nederlandse troepen bezet. De Verenigde Staten waren tegen deze actie en Nederland moest nog een keer onderhandelen. Op 27 december 1949 werd het conflict beëindigd. In het Paleis op Dam gaf koningin Juliana officieel de soevereiniteit aan de nieuwe staat Indonesië over.⁵⁷ Volgens de Verenigde Staten was het belangrijk dat Indonesië vrij is. Hiermee werd namelijk de Marshall-hulp voor Nederland verbonden.

De dekolonisatie bracht ook nieuwe minderheden naar Nederland. De zogenaamde Indo's konden de Nederlandse of Indonesische burgerschap krijgen. 150.000 ervan

---

⁵⁶ Dĕjiny Nizozemí, p. 474

⁵⁷ Dĕjiny Nizozemí, p. 476

kozen het Nederlandse burgerschap. Ze kwamen op schepen naar het nieuwe vaderland. Ze moesten zich als echte Nederlanders gedragen. Deze mensen vonden snel een functie en ze wilden zich echt snel aan de nieuwe bedingen aanpassen. Het land was echt anders dan de Nederlandse-Indië. Veel woonden dan in Den Haag.⁵⁸

Wat ik nog interessant vond toen ik de boeken over de naoorlogse geschiedenis las dat Nederland nieuwe gebieden van Duitsland wilde krijgen. Er ging om de gebieden bij Münster en in Oost-Friesland. Er waren meningen dat Nederland de gebieden van de Duitse bevolking zou krijgen. De andere mening was dat ze van de Duitsers toch nog goede Nederlanders kunnen maken. Van deze plannen werd niets. In het jaar 1949 werden twee Duitstalige dorpjes bij Nederland aangesloten. Later zijn Elten en Tudderden teruggegeven aan de Bondsrepubliek Duitsland. Het was in het jaar 1959.⁵⁹

3.3 DE POLITIEKE ONTWIKKELING EN HET MARSHALLPLAN IN TJECHOSLOWAKIJE EN IN NEDERLAND

3.3.1. *TSJECHOSLOWAKIJE EN DE SOVJETINVLOED*

In Tsjechoslowakije speelde de vooroorlogse situatie een belangrijke rol in de politieke ontwikkeling. Tsjechoslowakije was een slachtoffer. Het verdrag van München was een symbool voor de ignoratie van Tsjechoslowakije door de Westerse landen.

Tsjechoslowakije werd door de Sovjetunie bevrijd, alleen in het West-Bohemen daar werden die gebieden door de Amerikanen bevrijd. Ook de hoofdstad Praag werd door de Russen gered. In de eerste vrije verkiezingen in Tsjechoslowakije kregen de communisten 38 procent in het westen van het land. In Slowakije niet, daar was het de Democratische partij die daar gewonnen heeft. Dat vonden de communisten in het land niet goed. Eigenlijk hebben ze die mensen bang gemaakt met de Duitsers. Dan kochten ze die mensen om door de nieuwe grondstukken die ze hun in de Sudeten-

---

⁵⁸ Dějiny Nizozemí, p. 489

⁵⁹ Dějiny Nizozemí, p. 478

gebieden gegeven hebben. De sympathie voor de grootmacht de Sovjetunie was ook door de desillusie met het oude vooroorlogse systeem veroorzaakt.

Met de Marshallhulp was dan dan zeker dat de houding en reacties van de Tsjechoslowaakse regering niet meer belangrijk zijn. Stalin zag Tsjechoslowakije als een staat die later tot zijn blok zou behoorde. Op het moment toen de regering in Moskou bij Stalin was, was het heel duidelijk.

Ook in Nederland dachten na de oorlog mensen dat de linkse partijen beter zijn. Ik kan mij het goed voorstellen omdat het land vernietigd was en de mensen de sociale zekerheden zochten. Wat nog een verschil tussen Nederland en Tsjechoslowakije was dat was de sterke Katholieke partij in Nederland. De partij won de verkiezingen in het land. In Tsjechoslowakije was het niet zo. In Nederland kregen de communisten 10 procent van de stemmen. De reden zijn duidelijk. De Sovjetunie won de oorlog en volgens mij geloofden die mensen dat het communistische systeem ook veel sociale voordelen brengt.

Als er sprake is van het Marshallplan in Nederland, was de hele situatie ook niet makkelijk. Hoewel het in Nederland het land na de oorlog in zeer slechte toestand was, waren er verschillende politieke acties in Nederlands-Indië. Er kwam namelijk tijd voor het vrije Indonesië. De Nederlanders versliepen het moment. Ze dachten dat Nederlands-Indië nog tot hun land behoorde. Nederlands-Indië was toch nog 'een deel' van de koninkrijk. De politieke acties waren maar niet meer een Nederlands probleem maar later speelde het zaak Indonesië ook een rol in het internationaal politieke context. De politieke representatie van de Verenigde Staten geloofden erin dat de landen na de oorlog een recht op eigen politiek hebben. Een natie zal zichzelf regeren en zijn eigen zaken oplossen.

De politici van de Verenigde Staten boden net als aan andere staten in Europa ook Marshallhulp aan Nederland aan. Nederland moest echter het vrije Indonesië herkennen en het land verlaten. De tijden van het koloniale bestuur eindigden. Het Indonesische volk was vrij en het kon zijn land zelf besturen.

4.1. WEDEROPBOUW IN NEDERLAND

4.1.1. NEDERLAND

*'De rol van de staat bij de wederopbouw werd uiteindelijk meer een animerende en sturende dan een dirigistische. 'Stimuleren, bevorderen, belemmeringen wegnemen...' het worden geliefkoosde termen. De confessionelen (van beiderlei kunne) en liberalen vonden elkaar telkens weer in hun afkeer van de regelstaat. In de jaren vijftig werd de overheidscontrole, die bij het begin van de wederopbouw nog onmisbaar had geleken, door een strategie van elastische sturing en bemiddeling bij conflicten vervangen.'*⁶⁰ Zoals ik al schreef was Nederland na de Tweede Wereldoorlog zwaar vernietigd. De wederopbouw in Nederland betekende dat men in het land weer alles nieuw moest bouwen.

Hele stadsdelen, de haven en industriële gebieden waren weg. Men moest alles zo snel wederbouwen als het nog mogelijk was. De rol van de staat was hier onmisbaar. In Nederland was dus na de oorlog van belang dat de staat autoritair is. Meer dan het normaal in Nederland gewoon was.

Bron: http://www.google.cz/imgres?q=wederopbouw&hl=cs&gbv=2&tbn=isch&tbnid=nt-m_z9vWr5c8M:&imgrefurl=http://neslog.web-log.nl/neslog/2008/12/index.html&docid=OkA-euTRjxUW_M&w=501&h=364&ei=OccpTsXrIlic-waoo-jvBg&zoom=1&iact=hc&vpx=1056&vpy=244&dur=172&hovh=191&hovw=263&tx=114&ty=133&page=2&tbnh=163&tbnw=209&start=21&ndsp=10&ved=1t:429,r:9,s:21&biw=1366&bih=517
(22/07/2011)

---

⁶⁰ Wederopbouw, welvaart en onrust, p.15

In Nederland waren de volgende momenten van belang die ik hier nu noemen wil. Ten eerste moest men snel materieel herstel vereisen als een praktische aanpak. Ten tweede was er angst voor communistische infiltratie en revolutie. Ten derde moest Nederland aan de snelle internationale integratie werken. Ten vierde was er hiet een desillusie van de jongere generatie. De jongere mensen accepteerden de leiding van de oudere generatie. De leiding van hun ouders maar het betekende niet dat ze zich ermee identificeerden.⁶¹

De jongere mensen voelen dat de tijden anders zijn. Na de oorlog was ook veel onzeker. Mensen hadden angst voor atoombom, de koude oorlog en de angst voor een wereldcatastrofe.⁶² De crisis van de Westerse cultuur was in die crisisjaren echt merkbaar.

Daarom waren in Nederland in de eerste jaren na de oorlog ook de linkse partijen voor de kiezers interessant. Wij weten dat de Communistische partij 10 procent in de verkiezingen kreeg. Verder waren er mensen die het communisme aantrekkelijk vonden en Fellow-traveller werden genoemd. De Groot en van de communistische representanten had in die jaren een aantrekkelijke zin voor mensen: ‘Hogere lonen, lagere prijzen.’ Dit is eigenlijk nog steeds interessant voor veel mensen.

4.1.2. ANGST VOOR HET COMMUNISME

De angst voor de Derde Wereldoorlog was in Nederland zo groot dat de reden vaak als een emigratiereden werd genoemd. In de eerste tien jaren na de oorlog vertrokken veel Nederlanders naar Australië, Canada, Zuid Afrika en Nieuw Zeeland. Het was mij echt niet bekend. In die tijden voerden de staten een actieve migratiepolitiek en ze wilden de migranten uit Europa. De Nederlandse regering zelf vond de situatie normaal omdat er meningen waren dat het hoge aantal bewoners de prosperiteit van het land kon beëindigen. De mensen kregen vaak ook een klein geldbedrag van de staat mee. Ver weg van Nederland konden mensen hun leven zonder angst voor het

---

⁶¹ Wederopbouw, welvaart en onrust, p.16

⁶² Tsjechoslowakije van Beneš 1945 tot Jakeš, p.18

communisme leven en ze konden daar ook een nieuw leven zonder oorlogstrauma's beginnen. Het einde van die immigratie kwam in de vijftiger jaren.⁶³

Het hoogtepunt van het anticommunisme was in Nederland het jaar 1956 toen de Russische troepen Hongarije binnenvielen. Er was ook een protestactie voor het gebouw van de krant *De Waarheid* in Amsterdam toen de journalisten de Actie in Hongarije als bevrijding van Fascisten en feodalen noemden. Het woord communist was sinds die situatie hetzelfde als het woord fascist gebruikt. Het einde van de communistische sympathie kwam in Nederland enkele jaren eerder, toen de communisten in Tsjechoslowakije hun putsch maakten. Het was in het jaar 1948 en de communisten die nog in de gemeenten functies hadden, moesten dan hun posten verlaten. Er was geen plaats voor het communisme in Nederland.

Wat beleefde in de jaren na de oorlog een snelle ontwikkeling? Dat was de landbouw in Nederland. *'De landbouw werd steeds meer gemechaniseerd, waardoor minder werkkrachten nodig waren...Voor de velen die geen werk meer in de landbouw konden vinden en voor de snelgroeiende bevolking lag nu hetaangewezenwerkterrein in de industrie. Ons land ontwikkelde zich van een overwegende landbouw- en handelstaat snel tot en modern, belangrijk industrieland.'*⁶⁴ Na de slechte jaren kwam dus opbloei naar Nederland. Ook met de handel was het beter omdat West-Duitsland snel opkwam. De opkoming van Duitsland betekende eigenlijk ook stabilisatie voor het rest van Europa. Ook voor de wereldoorlog was Duitsland een sterke handelspartner van Nederland. Voor Nederlanders betekende de betere economische situatie van Duitsland meer vacatures in eigen land en een goede mogelijkheid om de goederen te transporteren.

4.1.3. BENELUX EN NAVO

Al in het jaar 1944 werd er een organisatie in Londen gesticht die Benelux heet. Het gaat om een samentrekking van België, Nederland en Luxemburg. Het doel van die

---

⁶³ Dějiny Nizozemí, p. 488

⁶⁴ Vaderlandse geschiedenis deel 2, p.32

organisatie was de vrijhandel van goederen in de drie landen onder één tarief. Er was ook een uniform tarief waarmee men de goederen van buiten de Benelux kon transporteren. Sinds het Verdrag van 1958 is Benelux dan een economische unie geworden.

Wat de politiek na de Tweede Wereldoorlog betreft was het heel anders. *'Nederland behoorde tot de oprichters van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (de NAVO) in 1949. Daarmee liet Nederland zijn traditionele politiek van neutraliteit varen en toonde zich een loyale bondgenoot in NAVO-verband, met een speciaal vriendschappelijke relatie tot de Verenigde Staten.'*⁶⁵ Voor Nederland was duidelijk dat de politiek van neutraliteit voorbij is en dat het land in de verdeelde wereld tot de westen zou behoorde.

4.4 NEDERLAND NA DE OORLOG - SAMENVATTING

Na de Tweede Wereldoorlog was de economische situatie in Nederland echt heel slecht zoals ik al schreef. De materiële schade was groot. De staat moest de problemen met woningen en met het gebrek van het eten snel oplossen. De kiezers waren eerst links geïnteresseerd. De communistische partij kreeg in de eerste naoorlogse verkiezingen relatief veel stemmen. Mensen zochten de sociale zekerheid.

Later hadden de mensen angst voor het communisme en er was een relatief sterke emigratie uit Nederland. Die was niet alleen door de angst van het communisme veroorzaakt maar de boeren zochten ook meer plaats die er in Nederland voor de landbouw echt niet was. Het is interessant te zien welke redenen de mensen voor de emigratie hadden.

Enkele jaren was de situatie in Nederland min of meer stabiel. De politici zochten een vaste plaats voor hun land. Het was zeker dat de Verenigde Staten een goede bondgenoot zijn. Zo begon niet alleen de transatlantische coöperatie maar Nederland begon ook met de andere Europese staten samen te werken. In de periode waar ik over schrijf werden er twee organisaties gesticht. De militaire coöperatie tussen de

---

⁶⁵ Tsjechië en Nederland, p. 1953

Amerikaanse en Europese landen was aan NAVO vertrouwd. In Europa begon Nederland met eigen buren samen te werken. Daarom was ook de organisatie Benelux gesticht.

Bron:

http://www.google.cz/imgres?q=NATO&hl=cs&gbv=2&tbnid=MjGF83OhPjb7VM:&imgrefurl=http://vlajky-statu.luksoft.cz/ostatni/vlajka_nato.php&docid=v4C6fhJxRU1TwM&w=600&h=450&ei=HsopTuDEEcup-gas_6XeBg&zoom=1&iact=hc&vpx=1060&vpy=140&dur=62&hovh=194&hovw=259&tx=95&ty=145&page=1&tbnh=164&tbnw=229&start=0&ndsp=10&ved=1t:429,r:4,s:0&biw=1366&bih=517
(22/07/2011)

5. HET EINDE VAN DE COLLECTIEVE DEMOKRATIE IN TSJECHOSLOWAKIJE

5.1 TSJECHOSLOWAKIJE

5.1.1. DE EERSTE VRIJE VERKIEZINGEN

*'Aanvankelijk, na de verkiezingsoverwinning van mei 1946, hoopte Gottwald c.s. dat de partij erin zou slagen bij de eerstvolgende verkiezingen in het voorjaar van 1948, al dan niet met behulp van linkse groeperingen van andere partijen, een absolute merheid te betalen. Op deze wijze zou de oppositie dan geruisloos van het politieke toneel geveegd kunnen worden'*⁶⁶ Het is echter niet gelukt. Zoals ik al schreef was de winnaar van de verkiezingen in het oostelijke deel van Tsjechoslowakije in Slowakije de Democratische Partij. Dat was echt een negatieve verrassing voor de Tsjechoslowaakse communisten.

Klement Gottwald was de eerste communistische premier in de Tsjechoslowaakse geschiedenis. President Edvard Beneš noemde de nieuwe regering op 2 juli 1946. De mensen wisten niet hoe de nieuwe politiek van de regering het systeem in Tsjechoslowakije kan invloeden. Volgens Klement Gottwald zou het nieuwe programma 'een stok' voor de coalitiepartners zijn.⁶⁷

Over het programma van de regering werd er op 4 juli 1946 gepraat. De belangrijkste punten waren de positie van de Slowaakse organen, de rol van de staatsveiligheid en verdere nationalisatie van de industrie. Enkele dagen later werd over het programma in het parlement gepraat en op 11 juli 1946 werd het goedgekeurd.

Een van de grootste problemen was de voorbereiding van de nieuwe Tsjechoslowaakse grondwet. De democratische partijen waren het helemaal niet eens met de communistische voorstellen. De problemen waren: de politieke situatie tussen Tsjechen en Slowaken, de positie van de nationalisatie direct in de grondwet en de competentie van de nationale raden. De democratische partijen geloofden dat ze in de

---

⁶⁶ Tsjechoslowakije van Beneš 1945 tot Jakeš, p.18

⁶⁷ Kronika českých zemí, p. 738

volgende maanden en jaren een kans krijgen om de positie van de sterke communistische partij te beperken.⁶⁸ Dan konden ze een beter resultaat in de komende verkiezingen bereiken. De voorstelling van de communisten was ook interessant. Het doel van de communistische partij was om meer dan 50 procent van de stemmen te bereiken.

5.1.2. DE COMMUNISTISCHE ÏNVLOED IN HET LAND STIJGT

*'Sinds de herfst van 1947 waren de voorbereidingen voor een staatsgreep in volle gang. Op dat moment was Tsjechoslowakije het laatste land in Oost-Europa waar de democratische krachten nog intact waren gebleven'*⁶⁹ De communistische partij concentreerde zich op de volksmassa's. Dat waren bijv. de vakbonden.

*'Naast het feit dat zij het straatbeeld beheerste, oefende de Communistische partij de controle uit over het politieapparaat en de massamedia, gebruikte chantage en geweld tegenover politici uit het democratische blok, schakelde de niet-communistische leiders uit Slowakije uit, mobiliseerde haar aanhang in het leger en vakbonden, bouwde een net van fellow-travellers binnen andere politieke partijen op en voorzag haar Volksmilitie van wapens. En dit alles terwijl de politieke tegenstanders nog steeds bezig waren met het voeren van een verkiezingscampagne voor verkiezingen die nooit meer zouden plaatsvinden.'*⁷⁰

Uit dit stukje tekst kunnen wij goed begrijpen dat de houding van de Communistische Partij van Tsjechoslowakije niets meer met de democratische situatie van de Eerste Republiek had te maken. De leden van de communistische partij deden alles om het volk en de mening van het volk over de politieke situatie te beheersen. Hiervoor gebruikten ze niet alleen de genoemde vakbonden maar ook de massamedia. De Slowaakse politici waren niet meer bruikbaar voor de communisten en daarom moesten ze ook weg gaan.

---

⁶⁸ Kronika českých zemí, p. 738

⁶⁹ Tsjechoslowakije van Beneš 1945 tot Jakeš, p. 19

⁷⁰ Tsjechoslowakije van beneš 1945 tot Jakeš, p. 19

Aan de andere kant deden de communisten alles om het democratische systeem aan het buitenland te presenteren. De voorbereiding van de machtovername was onder de communisten bekend. De partijideoloog Václav Kopecký presenteerde in het jaar 1947 op de plenaire zitting van het Centraal Comité dat ze de macht onmiddellijk als een dictatuur willen opvatten.⁷¹ Het was van belang dat alles er voor het buitenland democratisch uitziet. Tsjechoslowakije was voor de oorlog een democratisch land en men dacht in het buitenland dat het dat ook nog steeds was.

Volgens de communisten was van belang dat het om de overgang van een democratische revolutie in een socialistische revolutie gaat. Het ging om de zogenaamde klassenstrijd tussen de mensen.

5.1.3. FEBRUARI 1948

Op 20 februari 1948 kwam het in Tsjechoslowakije tot een acute kabinetcrisis. De democratische ministers stapten uit de regering. Ze geloofden dat president Beneš hun demissie niet zou aanvaarden. De premier Klement Gottwald wilde dan de ministers met zijn mensen aanvullen. De communisten hadden nog twee hoge troeven achter de hand. Ze wilden geweld en militaire bijstand van de Sovjetunie gebruiken. De ministers die hun demissie aan Beneš voorlegden, waren er zeker van dat de democratische principes nog steeds functioneerden. De persoon van Beneš was ook een garantie ervoor. Het probleem was dat de democratische politici geen eenvoudige alternatieven hadden voorbereid. Volgens de democratische politici was er een mogelijkheid om uit de regering te stappen en op de nieuwe verkiezingen wachten.

'Na zware pressie van communistische zijde ging president Beneš op 25 februari door de knieën. Hij nam het ontslaanbod van de democratische ministers aan en gaf met deze handeling aan de staatsgreep de nodige schijn van legaliteit. De these van de 'vreedzame en constitutionele oplossing van de regeringscrisis' was geboren

---

⁷¹ Tsjechoslowakije van beneš 1945 tot Jakeš, p. 19

en kreeg sindsdien een vaste plaats in de officiële Tsjechoslowaakse geschiedenisschrijving,⁷² Over de repressie wil ik hier nog een beetje schrijven.

Er was echt communistische druk op president Beneš om een nieuwe regering met communistische ministers te creëren. Wie bleef in die situatie trouw aan de democratie? Dat waren studenten die nog enkele dagen voor de putsch naar de Praagse burcht gingen. Ze praatten met Beneš over de situatie in Tsjechoslowakije en ze wilden hem presenteren dat ze trouw aan hem en democratische principes zijn.

De communisten waren zeker dat nu de kand om machtsovername kwam. Ze creëerden de 'Lidové milice' (Volksmilities). Er waren troepen van arbeiders die ook wapens hadden. De Lidové milice waren bereid om de situatie te beheersen op het moment als die negatief voor de communisten zou worden. Op 24 februari 1948 vond er een algemene staking plaats. De sterke vakbonden speelden hier weer een belangrijke rol. De leden van de Sociaaldemocratische Partij hadden niets tegen de houding van de communisten. Nog op de dag van de communistische machtovername vond er een searke demonstratie op Václavské náměstí plaats. Er waren hier meer dan 100.000 demonstranten.⁷³ Hiermee wilden de communisten aan de president tonen wat de stem van het volk is. Het was echter niet noodzakelijk omdat de president de nieuwe communistische ministers benoemde. Het waren weer de studenten die nog een keer bij het Praagse kasteel protesteerden en ze wilden de situatie nog veranderen. Tegen de studenten werd de macht van Lidové milice en Sbor národní bezpečnosti (een soort van communistische politie) gebruikt.

Bron:

http://www.google.nl/imgres?q=vitezny+unor&um=1&hl=cs&rlz=1R2SKPT_csCZ432&tbm=isch&t

---

⁷² Tsjechoslowakije van beneš 1945 tot Jakeš, p. 21

⁷³ Kronika českých zemí, 745

[bnid=663VqX5Sz36OKM:&imgrefurl=http://blog.zbroj.info/492485-vitezny-unor.php&docid=unl2VhMMDITQdM&w=144&h=135&ei=58opTr3zLYzKsgb96On_Cw&zoom=1&iact=hc&vpx=915&vpy=123&dur=124&hovh=108&hovw=115&tx=40&ty=83&page=1&tbnh=108&tbnw=115&start=0&ndsp=25&ved=1t:429,r:6,s:0&biw=1366&bih=517](http://blog.zbroj.info/492485-vitezny-unor.php&docid=unl2VhMMDITQdM&w=144&h=135&ei=58opTr3zLYzKsgb96On_Cw&zoom=1&iact=hc&vpx=915&vpy=123&dur=124&hovh=108&hovw=115&tx=40&ty=83&page=1&tbnh=108&tbnw=115&start=0&ndsp=25&ved=1t:429,r:6,s:0&biw=1366&bih=517) (22/07/2011)

5.1.4. HET EINDE VAN DE DEMOCRATISCHE SYSTEEM IN TSJECHOSLOWAKIJE

Zo werd de democratie in Tsjechoslowakije verloren. Op 9 mei 1948 werd de nieuwe Tsjechoslowaakse grondwet aangenomen. Deze grondwet was door die van de Sovjetunie geïnspireerd. Het volk en de arbeidersklasse waren zeer belangrijk in de nieuwe omstandigheden. President Beneš wilde de grondwet niet ondertekenen. Hij schreef een abdicatiebrief.⁷⁴ Na Gottwalds bedreigingen wachtte Beneš met de abdicatie tot de ‘verkiezingen’. Beneš protesteerde hiermee tegen de acceptatie van de grondwet in het parlement waar de meerheid van de communisten zat. De grondwet werd dan later door de nieuwe president Klement Gottwald ondertekend.

Zo eindigde de democratie in Tsjechoslowakije. Het oostblok van de Sovjetunie was met Tsjechoslowakije compleet. Tsjechoslowakije was een voorbeeld van een machtovername waar de grondwetsprincipes en de bedreiging met geweld samen het resultaat van de communistische doelen bereikte. Het is treurig dat een staat als Tsjechoslowakije met een goed industrieel potentiaal en niet zoveel schade van de Tweede Wereldoorlog met de machtovername zoveel verloor.

Ten slotte wil ik graag een citaat gebruiken dat volgens mij goed de situatie van februari 1948 beschijft: ‘... *Wie heeft gewonnen en wie heeft verloren? Hebben de niet-communistische partijen soms verloren en heeft de Tsjechoslowaakse Communistische Partij soms gewonnen. De idee van de democratie heeft verloren, maar dan ook totaal. De politieke partijen hielden op een onderdeel van de politieke structuur te zijn in de klassieke zin van het woord. Eigenlijk hielden zij op om partijen te zijn. Zij verloren hun betekenis...*’⁷⁵ (Ivan medek 1979)

Dat was het ergste. De democratische partijen reageerden niet goed op de situatie van de machtovername. Ze zagen het gevaar van het dictatuur niet. De Communistische

---

⁷⁴ Kronika českých zemí, 747

⁷⁵ Tsjechoslowakije van Beneš na 1945 tot Jakeš, p. 11

partij was vanuit Moskou goed onder de controle gesteld. Wat voor mij niet zo goed begrijpelijk is, is waarom de communisten Tsjechoslowakije zo konden vernietigen toen ze wisten dat de Russen het land beheersen willen. Hoewel veel mensen niet begrijpen wat de februari 1948 betekende en welke invloed deze gebeurtenis op ons nog steeds heeft, vind ik de machtovername als een ramp voor de Tsjechoslowaakse republiek.

5.1.5. TSJECHOSLOWAKIJE - SAMENVATTING

In de ontwikkeling van Tsjechoslowakije na de Tweede Wereldoorlog was het zeker dat er een verandering komt. De mensen konden in die tijden echter niet goed herkennen wat zou gebeuren. De communistische politici wisten maar zeker wat ze willen bereiken.

Het ging om de machtovername in Tsjechoslowakije. De Communistische partij kreeg in Tsjechië in de eerste verkiezingen veel stemmen. In Slowakije is dat echter niet gelukt en daarom moesten de communisten een coalitie met andere democratische partijen creëren. In februari 1948 verscheen een echte politieke crisis in Tsjechoslowakije. President Edvard Beneš en de representanten van de democratische partijen wisten niet precies wat er kan gebeuren. De communisten presenterden zich als een stam van het volk en ze namen de macht in het land over.

Enkele maanden later werd de democratische ontwikkeling in Tsjechoslowakije door de nieuwe grondwet gesloten. Het land bleef 'in het Oosten'.

CONCLUSIE

In mijn bachelorscriptie houd ik mee bezig met de naoorlogse geschiedenis van Nederland en Tsjechoslowakije. Volgens mij was bij de beide landen interessant hoe de ontwikkeling in de jaren 1945-1948 anders was. In mijn eerste hoofdstukken moest ik de situatie in de Tweede Wereldoorlog misschien veel beschrijven maar het was belangrijk voor de naoorlogse jaren. Het was ook de reden waarom het niet anders ging.

In het eerste hoofdstuk heb ik dus de oorlog in Tsjechoslowakije beschreven. Tsjechoslowakije was op de potentiële oorlog met Duitsland goed voorbereid. De buitenlandse bondgenoten als Frankrijk en de Sovjetunie waren voor de regering en Tsjechoslowaakse volk een symbool van stabiliteit. Het Verdrag van München vernietigde het geloof in de Westerse bondgenoten. Voor de Tsjechoslowaken betekende het een echte verraad. Het kleine land in Centraal-Europa was aan Duitsland geofferd. Volgens mij was het zeer belangrijk ook in de eerste naoorlogse jaren.

Het was ook het verdwijnen van de Duitser uit Tsjechoslowakije dat voor de communisten goed was. De Tsjechoslowaakse burgers werden door de vrije grond en door de huizen van hun Duitstalige burens gekocht. Door die situatie kregen de communisten ook veel stemmen in de eerste vrije verkiezingen. Het verdwijnen van de Duitsers betekende ook chaos en destabilisatie van de oude structuur. Volgens mij zouden de communisten minder stemmen in de verkiezingen krijgen als de Duitsers in Tsjechoslowakije waren gebleven.

Voor Nederland was het eigenlijk een beetje verrassing toen de Duitser het land binnenvielen. Er werd in het land zwaar gevochten en het infrastructuur van het land werd zwaar vernietigd. De Westerse landen hielpen Nederland veel en daarom was duidelijk waar de bondgenoten van Nederland zijn. Dat was belangrijk voor de naoorlogse oriëntatie van het land.

Na de Tweede Wereldoorlog wisten de Tsjechoslowaakse communisten precies wat ze willen bereiken. Ze waren uit Moskou goed georganiseerd. Het was geen toevallige ontwikkeling. In de eerste verkiezingen verloren de communisten in Slowa-

kije en daarom moesten ze nog met de democratische partijen coöpereren. Het interessantste moment was het Marshallplan in het geval van Tsjechoslowakije. Wat dan gebeurt was een duidelijk signaal waar de plaats van Tsjechoslowakije was. Het was in ‘het Oosten’.

Voor Nederland was de situatie met het Marshallplan ook niet makkelijk. Nederland verloor Nederlands-Indië sneller dan men dacht. De positie van Nederland in Azië was na de onafhankelijkheid van Indonesië zwak. Nu denk ik aan dit deel van de wereld. Het Marshallplan hielp het land veel en in het geval van Tsjechoslowakije was het ook nog later herkenbaar. De infrastructuur kon doordat wedergebouwd worden.

In het vijfde hoofdstuk heb ik de wederopbouw van Nederland beschreven. Zo was het in Tsjechoslowakije niet. Dankzij deze politieke ontwikkeling heeft Nederland relatief snel het vooroorlogse niveau bereikt. De staat had in die tijden een relatief dominante positie wat in Nederland niet gewoon was. Na de gebeurtenissen in Oost-Europa wisten Nederlanders dat het communisme voor het land niet goed is en dat ze het systeem niet willen. Doordat begonnen ze met de Westerse landen coöpereren. De integratie begon. Het betekende voor Nederland in die tijden zekerheid.

In Tsjechoslowakije eindigde de democratische ontwikkeling. Het was veroorzaakt door het Verdrag van München, de bevrijding van de Sovjetunie en de actieve rol van de Communistische Partij. De Communistische Partij manipuleerde met de mening van het volk. Voor de communisten was goed dat president Beneš en de democratische partijen naïef waren. Het gevaar van het totalitaire systeem was voor hen niet herkenbaar. Aan het einde van het democratische systeem was de nieuwe grondwet, waar de positie van de Communistische partij al sterk was.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval rozdílným poválečným vývojem v Nizozemí a v Československu. Podle mého názoru bylo velice zajímavé popsat vývoj obou zemí v poválečných letech 1945-1948, protože na uvedených zemích bylo velice nápadné, že jejich budoucnost začala směřovat zcela jiným směrem. Na závěr každé kapitoli jsem take krátce shrnul odlišnosti i momenty, které naopak byly stejné v Nizozemí i v Československu.

V první kapitole jsem srovnal situaci obou zemí v průběhu druhé světové války. Představil jsem zahraniční politiku obou zemí, zvláště Československa a případu Mnichovské smlouvy. Představil jsem i obsazení obou zemí cizími vojsky a převzetí moci v obou zemích. Také jsem se zmínil o působení exilových vlád obou zemí. V případě Československa hrál důležitou roli během války atentát na říšského protektora a následné vyhlazení obcí Lidice a Ležáky. V případě Nizozemí byla dle mého názoru důležitá tzv. Hladová zima v zimních měsících 1944 a 1945. Na závěr války bylo důležité osvobození země. V Nizozemí šlo o osvobození západními spojenci naopak v případě Československa šlo o osvobození z velké části Sovětským svazem.

Ve druhé kapitole jsem se zabýval národnostní a ekonomickou situací obou zemí po druhé světové válce. V případě Československa nejprve o odsunutí německé a maďarské menšiny a zabavení majetku kolaborantům a nepřátelům státu. V Nizozemí jsem naopak upozornil na zničenou zemi a těžkosti spojené s nedostatkem bydlení a potravin. Pro obě země byla dále společná měnová reforma a stabilizace hospodářství.

Ve třetí kapitole jsem se rozhodl osvětlit poválečný vývoj na politické scéně v Československu a Nizozemí. Zmínil jsem se o stranách, které ztratily po válce podporu voličů i o těch které v poválečném období naopak podporu voličů získávali a z jakých to bylo důvodů. Zcela odlišná situace nastala v obou zemích v případě Marshallova plánu. Obě země jej přijaly. Nizozemí mělo problémy s jeho přijetím, v

případě Československa byl program přijat, posléze ale opět odmítnut. V Případě obou zemí byl činěn 'nátlak' ze zahraničí.

Ve čtvrté kapitole jsem se zabýval Nizozemskem. Šlo zde o poválečnou obnovu země prvotnímu nadšení pro levicovou politiku. Posléze jsem zmínil i narůstající strach z komunismu spojený především s politickým vývojem ve střední a východní Evropě, kdy nizozemští občané začali chápat mocenské ambice Sovětského svazu. Ke konci této kapitoli jsem zmínil počátek integrace země v Západní Evropě i ve vztahu se Spojenými státy. Založení Beneluxu a opuštění neutrality spojené se vstupem do NATO znamenalo skutečný obrat v nizozemské politice ve srovnání s předválečným obdobím.

V páté kapitole jsem se věnoval vývoji v Československu. Politická situace se začala v této zemi velice prudce měnit a mnozí si to ani nestačili uvědomit. V zemi měla jasné ambice Komunistická strana, která přesně věděla, co je jejím cílem. Šlo o převzetí moci v zemi jakýmkoli prostředky. Situace v únoru roku 1948 pak znamenala selhání demokratických stran a selhání prezidenta republiky. Velkou roli hrála i naivita a ideály právě demokratických stran. Naopak komunistům se podařilo své ideály silou a nátlakem prosadit. Samotným závěrem demokracie v Československu pak byla abdikace prezidenta Edvarda Beneše. Novým prezidentem se stal Klement Gottwald. S nástupem nového prezidenta došlo ke změnám i v případě přijetí nové ústavy.

SUMMARY

In my thesis I focused on the different post-war development of Czechoslovakia and of the Netherlands. I think that it was really interesting to describe the post-war development of the both countries in the years 1945-48 because it is noticeable that the future of the both countries should be different. At the end of the each chapter I summed up the same moments and the differences typical for the Netherlands and the Czechoslovakia.

In the first chapter of my thesis I compared the situation of the both countries during the WWII. I introduced the foreign policy of the both countries in the case of Czechoslovakia I focused on the Pact of Munich. Further I introduced the occupation and the taking of the power by the aggressor in the both countries. I wrote also about the exil-governments. There was also the attack on the Reich protector in Czechoslovakia. As a result of it there were two villages Lidice and Ležáky totally destroyed. When I wrote about the Netherlands there was the so called Hungary winter in the winter months 1944-1945. At the end of the chapter I wrote about the liberation of the Netherlands (the West counties). Czechoslovakia was mainly liberated by the Soviet Union.

In the second chapter I focused on the national and political question in the both lands after de WWII. I wrote in the case of Czechoslovakia about the driving up of the German/Hungarian minority. I also wrote about the confiscation of property of the traitors and the enemies of Czechoslovakia. There were other problems in the Netherlands: the lack of food en housing problems. What played an important role in the both lands were two things. The first was the stabilization of the economy which was connected with the stable currency.

In the third chapter I decided to describe the development of the political scene in the Netherlands and in Czechoslovakia. I mentioned the situation of the political parties, which were strong before the WWII. and which became stronger after the war. I tried to find the reasons why it happened. There was a totally different situation in the case of the Marshallplan. The both states accepted it. The

Netherlands had problems with the acceptance. The plan was accepted in Czechoslovakia but later was rejected. We can speak about a certain pressure from abroad.

In the fourth chapter I dedicated to the Netherlands. There was a post-war reconstruction and enthusiasm for the socialist politics. It changed later. I mentioned the growing fear. The Dutch became afraid of the communism when they saw the changing situation in East and central Europe. People in the Netherlands saw the political ambitions of the Soviet Union. At the end of the chapter I wrote about the political integration in West Europe and the relations with the USA. The founding of the organization Benelux and the entering of the Netherlands to NATO were two turning points in its history.

I dedicated the last chapter to the post-war development of Czechoslovakia. The political situation changed really quickly and the people weren't able to see it. There were clear ambitions of the Communist party in Czechoslovakia. They knew what they wanted to reach. The communist wanted to take the political power over. The situation in February 1948 was a failure of the democratic parties and the president. The last both were naïve. Contrary the communists managed to promote their ideals by the using of power. The end of the democracy in Czechoslovakia was the abdication of the president Edvard Beneš. Klement Gottwald became the new president of Czechoslovakia. After this was also the new constitution accepted.

ANOTACE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE:

Jméno autora:	Jakub Koblre
Název univerzity a katedry:	Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra nederlandistiky
Název práce:	Budovatelská léta v Nizozemí a v Československu v letech 1945-1948: rozdílný poválečný vývoj
Jméno vedoucího práce:	doc. Dr. Wilken Engelbrecht, candt. litt.
Počet znaků:	94 994
Klíčová slova:	de wederopbouw De Tweede Wereldoorlog Het Verdrag van München Het Marshallplan

Stručná charakteristika práce:

Tato práce se zaměřuje na problematiku poválečného vývoje v Československu a v Nizozemí v letech 1945 až 1948. V úvodu jsem stručně nastínil, co poválečný vývoj v obou zemích přinesl a co se změnilo. V jednotlivých kapitolách jsou dále zachyceny nejdůležitější momenty politického vývoje v Československu a Nizozemí. Jedná se nejprve o popis průběhu druhé světové války, poválečného stavu obou zemí, situace týkající se Marshallova plánu, poválečné obnovy Nizozemí a konci demokracie v Československu. Na závěr každé kapitoly jsou uvedeny největší odlišnosti a zároveň společné body poválečného vývoje v Nizozemí a Československu.

BRONNEN:

- 1) Van der Horst, Han. *Dějiny Nizozemska*. 2. Rozšířené vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-457-2.
- 2) Zimek, Josef. *Ústavní vývoj českého státu*. 2. Dotisk prvního vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1354-0.
- 3) Woolf, Stuart (editor). *Nationalism in Europe 1815 to the present*. London: Routledge, 1996. ISBN 0-415-12564-2.
- 4) Von der Dunk, H.W. a kol. *Nederland in de jaren vijftig en zestig: Wederopbouw, welvaart en onrust*. Houten: De Haan, 1986. ISBN 90-269-4603-1.
- 5) Van Hulzen, A. *Vaderlandse geschiedenis deel 2*. Vijfde druk. Groningen: Wolters-Noordhoff. ISBN 90-01-41704-3.
- 6) Renner, Hans. *Tsjechoslowakije na 1945: van Beneš tot Jakeš*. Amsterdam: Uitgeverij Jan Mets, 1988. ISBN 90-70509-814.
- 7) Renner, Hans. *Česká republika a Nizozemsko/Tsjechië en Nederland: Historie vzájemných vztahů/Historische raakvlakken*. Praha: Paseka, 2002.
- 8) Kossmann-Putto, J.A. a kol. *De Lage landen: Geschiedenis van de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden*. Lauwe: Koninklijke Bibliotheek Albert I., 1997. ISBN 90-758-62-17-2.
- 9) Sládek, Milan. *Němci v Čechách*. Praha: Pragma, 2002. ISBN 80-7205-901-7.
- 10) Bělina, Pavel a kol. *Kronika Českých zemí*. Praha: Fortuna Print, 2003. ISBN 80-7321-071-1.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Vys%C3%ADden%C3%AD_N%C4%9Bmc%C5%AF_z_%C4%8Ceskoslovenska (24 juni 2011)